

PRZEŻYLIŚMY GROSS*ROSEN

9
Inhaft
GRO-R
18
Bd.4:Heft 3

TOM IV
Zeszyt 3

INTERNATIONALER
SUCHDIENST
3548 AROlsen (Waldeck)

PRZEŻYLIŚMY GROSS-ROSEN

Tom IV Biografia więźniów obozu

Zeszyt 3

Na prawach rękopisu

Związek Bojowników o Wolność i Demokrację
Dzielnica Warszawa-Śródmieście - Koło Nr 1
ul. Wiejska 11 00-480 Warszawa tel. 296943
Komisja Historyczna Środowiska Gross-Rosen

Warszawa 1984

INTERNATIONALER
SICHERHEIT
Zespół Redakcyjny:
3248 KROLEN (Waldsch)

Zofia Doboszyńska, Halina Dudowa, Feliks Kidawa,
Witold Kulisiwicz, Mieczysław Mołdawa, Roman Olszyna,
Zdzisław Raź, Andrzej Romanow, Feliks Sikora,
Henryk Uchman, Juliusz Zagórski, Kazimierz Zamojski

przy współpracy:

Michała Czebłakowa, Romana Konarzewskiego /Poznań/,
Jana Kosińskiego /Lublin/, Stanisławy Kozuchowskiej,
Henryka Króla /Jelenia Góra/, Stanisława Kuczewskiego,
Marii Malec-Więckowskiej, Janiny Padzik, Stanisława
Proga, Edwarda Roguskiego, Lucjana Stefańskiego,
Bogdana Wierzejewskiego, Piotra Wojciszewskiego

Projekt okładki: Włodzimierz Kern

Zdjęcia: Archiwum Klubu b. Więźniów Gross-Rosen
w Warszawie

OD REDAKCJI

Ten trzeci kolejny Zeszyt IV Tomu "Przeżyliśmy Gross-Rosen" zawiera zbiór 51 notatek biograficznych więźniów obozu Gross-Rosen, oznaczony numeracją od 111 do 161.

W skróconym tekście podajemy tylko najważniejsze fakty życiorysu odnoszące się do działań niepodległościowych, martyrologii w hitlerowskich więzieniach i obozach koncentracyjnych oraz charakterystyki pracy zawodowej i działalności społecznej po wyzwoleniu.

Dzięki uprzejmości i pomocy rodzin zamieszczamy w tym zeszycie również notki biograficzne kolegów zmarłych w obozie i po wyzwoleniu.

Przepraszamy, że ze względów oszczędnościowych zrezygnowaliśmy z zamieszczania zdjęć dodatkowych ilustrujących ważniejsze wydarzenia życiowe. Ograniczamy się jedynie do jednej fotografii osobistej.

Założeniem Redakcji "Przeżyliśmy Gross-Rosen" jest włączenie do zbioru w IV Tomie życiorysu każdego więźnia obozu Gross-Rosen bez względu na okres jaki w nim przebywał. Oczekujemy więc nadal notatek autobiograficznych od kolegów współwięźniów oraz życiorysów i danych uzupełniających od rodzin, więźniów zmarłych w obozie lub po wyzwoleniu.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

WYKAZ BIOGRAFII

	str.
111. Aratyk Zbigniew - Warszawa	8
112. Bazylczuk Zdzisław - Wałbrzych	7
113. Brodzki Zdzisław - Warszawa	9
114. Czapliński Wacław - Warszawa	11
115. Drzewudski Tadeusz - Włocławek	13
116. Dzierwa Adam - Kraków	15
117. Gacparski Jan - zmarł w obozie	16
118. Goniprowski Karol - Tarnów	17
119. Idczak Józef - Warszawa	18
120. Jabłoński Józef - Kępno	19
121. Karpiński Janusz - Węgliniec	21
122. Kaszyński Jan - Kamienna Góra	23
123. Kicki Zenon - Warszawa	22
124. Klepacz Franciszek - Ruda	24
125. Kołakowski Leon - Warszawa	26
126. Konopka Stefan - Łódź	27
127. Korba Stanisław - Kielce	25
128. Kosiński Jan - Lublin	29
129. Kośnikowski Bogdan - Inowrocław	28
130. Krzętowski Mieczysław - Kielce	31
131. Kurmanowicz Wojciech - Warszawa	32
132. Kuziora Eugeniusz - Tarnów	34
133. Kwiecień Mieczysław - Lublin	33
134. Laskowski Bernard - Grudziądz	35
135. Lesiński Józef, Ludwik - Warszawa	37
136. Liskiewicz Mieczysław - Warszawa	39
137. Łukaszewski Jan - Dźwierzuty	41
138. Michałak Jerzy - Gubin	42
139. Milczarek Stanisław - Kozłów Biskupi	43
140. Młynarz Stanisław - Syców	45
141. Molenda Zdzisław - Poznań	47
142. Obłucki Wacław - Warszawa	49
143. Piechna Artur - Warszawa	52
144. Piechowicz Tadeusz - Warszawa	51
145. Popiński Jan - Warszawa	53
146. Romańczyk Konrad - Chorzów	55

147. Roszczyk Feliks, Mieczysław - Warszawa	57
148. Sokołowski Leopold - Poznań	59
149. Sosnowski Krzysztof - Sosnowiec	58
150. Usarewicz Bolesław - Poznań	61
151. Waksmundzki Andrzej - Lublin	63
152. Walczak Jan - Warszawa	65
153. Waliczek Jan - Biały Dunajec	67
154. Warchoł Władysław - zmarł w obozie	68
155. Węgorzewski Edward - Piotrków Trybunalski	69
156. Więckiewicz Leon - zmarł w obozie	71
157. Wiśniewski Stefan - Poznań	72
158. Zboński Antoni - Warszawa	73
159. Zegadło Wiesław - Częstochowa	75
160. Zommer Józef, Bolesław - Warszawa	77
161. Żychski Leonard, Brunon - Poznań	79

Zdzisław BAZYLCZUK
Koluszkki, Tomaszów Maz., Gross-
Rosen nr 16695 - Fünfteichen,
Mauthausen nr 127494 - Gusen I

Zdzisław Bazylczuk urodził się 19 czerwca 1924 roku w Warszawie. Był harcerzem szkolnej drużyny. Miał 15 lat gdy rozpoczęła się wojna. Brał udział w oddziałach pomocniczych obrony Warszawy podczas jej oblężenia, a po kapitulacji Warszawy przyjmując pseudonim "Mały" zaprzysiężony został w oddziałach harcerskiego Ruchu Oporu na Woli.

Będąc łącznikiem do okręgu częstochowskiego, podczas jednej z podróży powrotnych w 1942 roku został aresztowany na stacji kolejowej w Koluszkach z pociągu. Po przetrzymaniu jednej nocy na posterunku żandarmerii w Koluszkach odesłany został do dyspozycji Gestapo w Tomaszowie Maz. Od marca 1942 roku do listopada 1943 roku trwało śledztwo. Po 17 ciężkich przesłuchaniach połączonych z torturami nie przyznał się do zarzutów działalności konspiracyjnej. Skazano go na pobyt w obozie koncentracyjnym, a 19 stycznia 1944 roku przywieziono zbiorowym transportem do Gross-Rosen. Otrzymał numer 16694. Pracował w kamieniołomach do czasu zakwalifikowania na wyjazd do komando Fünfteichen w 1944 roku. W styczniu 1945 roku w ciężkich warunkach zimowych zarządzono pieszą ewakuację komanda do Gross-Rosen, którą z trudnością przeżył.

Wkrótce nastąpiła ewakuacja obozu Gross-Rosen. Wyjechał transportem kolejowym w odkrytych wagonach do Mauthausen. Został teraz więźniem numer 127494. Po kilku dniach odesłano go do pracy w komando Gusen I. Tutaj pracował przy drążeniu tuneli w skałach gór alpejskich. 5 maja 1945 roku więźniów wyzwoliły wojska amerykańskie.

Po wyzwoleniu leczony był w szpitalu Szwedzkiego Czerwonego Krzyża w Linz, a w sierpniu 1945 roku powrócił do Warszawy.

Gdy przybył do zburzonej Stolicy dowiedział się, że rodzice zostali rozstrzelani na ulicy Twardej róg Pańskiej w czasie Powstania Warszawskiego, a dom rodzinny na ulicy Dzielnej numer 80 został całkowicie zburzony.

W tej sytuacji wyjechał z Warszawy na Ziemię Odzyskane osiedlając się w Wałbrzychu. Pracę zawodową rozpoczął w kopal-

ni "Thorez", a po 11 latach w roku 1958 przeniósł się do Przedsiębiorstwa Budownictwa Montażowego Przemysłu Ciężkiego we Wrocławiu, pracując jako spawacz. Częściowa utrata wzroku, a później całkowita ślepota spowodowała przejście na rentę inwalidzką w 1971 roku. Jest inwalidą wojennym I grupy.

Społecznie zaangażowany w Związku Bojowników o Wolność i Demokrację i w Związku Inwalidów Wojennych. Jest prezesem Koła Polskiego Czerwonego Krzyża przy Związku Niewidomych.

Zamieszkuje w Wałbrzychu. Nr archiwum Gross-Rosen 5.45.1.

Zbigniew ARATYK
Pruszków, Gross-Rosen
nr 40137, Flossenbürg-Leitmeritz nr 86877

Zbigniew Aratyk urodził się 13 stycznia 1929 roku w Warszawie. W okupację utracił ojca Mariana, który był aresztowany za działalność konspiracyjną, więziony na Pawiaku, a następnie na Majdanku, gdzie zmarł. Mając 15 lat był żołnierzem "Szarych Szeregów" i walczył w powstaniu warszawskim pod pseudonimem "Orzeł" w V Zgrupowaniu "Oaza". Z grupą powstańców 2 września 1944 roku został uwięziony w obozie przejściowym w Pruszkowie, a stamtąd wywieziony do obozu koncentracyjnego Gross-Rosen. Otrzymał nr 40137. Pracował początkowo w kamieniołomach, a następnie w Blaupunkt - komando Schindler. 2 lutego 1945 roku został ewakuowany do Flossenbürg - komando Leitmeritz. Otrzymał nr 86877. Pracował na komando Elbe. Otrzymał wolność 9 maja 1945 roku. Ciężko chory powrócił w 1945 roku do Warszawy i rozpoczął kontynuację nauki połączonej z pracą zawodową. Jako radiotechnik pracuje od wielu lat w Spółdzielni Pracy "Elektromoc" w Warszawie.

Jest członkiem Związku Bojowników o Wolność i Demokrację, utrzymuje kontakt ze środowiskiem byłych więźniów Gross-Rosen w Warszawie.

Za działalność niepodległościową otrzymał Medal za Warszawę, Medal Zwycięstwa i Wolności i Odznakę Grunwaldu.

Zamieszkuje w Warszawie. Nr archiwum Gross-Rosen 5.1.1.2.

Zdzisław BRODZKI

Pruszków, Gross-Rosen
Nr 34889 - Fünfteichen

Zdzisław Brodzki urodził się 10 września 1920 w Warszawie. Pracował w Miejskim Przedsiębiorstwie Komunikacyjnym, równocześnie kończył szkołę średnią prowadzoną przez Towarzystwo Kształcenia Dorosłych w Warszawie. Od lat młodzieńczych był harcerzem. Podharc mistrz, drużynowy 105 Warszawskiej Drużyny Harcerzy przy gimnazjum Kozickiego w Warszawie. Związany z ruchem oporu w środowisku tramwajarzy. Od 1 sierpnia 1944 roku - Powstanie Warszawskie - bierze udział w walkach na terenie Woli, zajezdnia na ul. Młynarskiej, Karolkowa - elektrownia, Towarowa, Grzybowska, Sądy na Lesznie i obrona Starego Miasta - oto trasa walk oddziałów powstańczych tramwajarzy. Na Starym Mieście zostaje ranny, a 2 września ujęty przez Niemców. Przetransportowany zostaje do obozu przejściowego dla powstańców w Pruszkowie i następnie wywieziony w dalszy transport do Gross-Rosen. Do obozu przybył w dniu 5 września i dostał numer 34889. Po odbyciu kwarantanny odesłano go do pracy w Komando Fünfteichen. W końcu stycznia 1945 roku zlikwidowano obóz, a więźniów ewakuowano do Gross-Rosen. Zdzisław Brodzki, leżąc chory na rewirze nie nadawał się do ewakuacji i pozostał z nieliczną grupą chorych w obozie. 23 stycznia 1945 roku więźniowie pozostawieni w Fünfteichen zostali uwolnieni przez wojska radzieckie.

W 1945 roku powrócił do Warszawy i już w lipcu przystąpił do pracy w Warszawskich Tramwajach. W czerwcu 1959 roku przeszedł do pracy w Centrali Przemysłu Mięsnego. Przez wiele lat kierował działem szkolenia zawodowego w przemyśle mięsnym i w listopadzie 1981 roku przeszedł na emeryturę.

Od pierwszych dni wyzwolenia czynny politycznie w szeregach Polskiej Partii Socjalistycznej, a po zjednoczeniu w Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej.

Przez wiele lat pełni odpowiedzialne funkcje z wyboru członka egzekutywy i sekretarza PZPR w Centrali Przemysłu Mięsnego. Często oddelegowywany przez Komitet Centralny i Komitet Warszawski PZPR do kluczowych zadań związanych z usprawnieniami administracyjnymi w gospodarce mięsnej i skupem produktów rolnych - jako ekspert - pełnomocnik Ministra Skupu.

Przejawia dużą inicjatywę w działalności społecznej, aktywizuje się w pracach Związku Bojowników o Wolność i Demokrację oraz przez wiele lat pracuje w zarządzie klubu b. więźniów Gross-Rosen w Warszawie. Między innymi był członkiem komitetu organizacyjnego na I Krajowy Zjazd b. więźniów Gross-Rosen w 1960 roku w Rogoźnicy, brał udział w pracach zmierzających do upamiętnienia miejsc martyrologii Polaków, m.in. na terenie Zakładów "Jelcz". Współpracuje z Komisją Historyczną środowiska warszawskiego Gross-Rosen przy wydawnictwie "Przeżyliśmy Gross-Rosen".

Za działalność niepodległościową, pracę zawodową i aktywność społeczną otrzymał: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Złoty i Srebrny Krzyż Zasługi, Medal Zwycięstwa i Wolności, Medal za Warszawę, Odznakę Grunwaldu, Medal X-lecia Polski Ludowej, Odznakę 1000-lecia Państwa Polskiego, Złotą Odznakę Zasłużony Pracownik Przemysłu Rolnego i Spożywczego, Srebrną Odznakę Zasłużony Pracownik Przemysłu Spożywczego.

Zamieszkuje w Warszawie. Nr archiwum Gross-Rosen 5.1.2.5.

Wacław CZAPLIŃSKI
Pawiak, Gross-Rosen nr 12350 -
Brieg, Buchenwald nr 129764

Wacław Czapliński urodził się 21 czerwca 1921 roku w Warszawie. Po ukończeniu Szkoły Powszechnej rozpoczął naukę zawodu w zakresie zduńskim. Pracował w firmach prywatnych.

W wojnie obronnej 1939 roku brał udział w służbie ochotniczej obrony Warszawy do kapitulacji. Podczas okupacji hitlerowskiej nawiązał kontakt z Ruchem Oporu i 15 maja 1942 roku został zaprzysiężony przyjmując pseudonim "Bill" w Zgrupowaniu "Grunwald" pluton 1647 Armii Krajowej. Brał udział w wielu akcjach likwidacji konfidentów. Po jednej z akcji na ulicy Ogrodowej został ranny w nogę. Udało się umieścić go w szpitalu Maltańskim, z którego po kilku dniach został aresztowany. Chwilowo przebywał w areszcie VI Komisariatu Policji na ul. Miedzianej, skąd organizacja poczyniła starania pomysłnego jego wykupienia. Mieszkał wtedy na ulicy Wroniej i nadal był leczony konspiracyjnie.

23 marca 1944 roku został ponownie aresztowany z domu. Przywieziono wtedy na Pawiak całą grupę 18 osobową. Posądzony o posiadanie broni przeszedł ciężkie śledztwo w Alei Szucha trwające 6 tygodni. Spodziewał się wyroku śmierci, jednak gdy nastąpiła ewakuacja został włączony w transport i w pierwszych dniach sierpnia 1944 roku przybył do Gross-Rosen. Otrzymał numer 12350. Wkrótce odesłano go do pracy w komando Brieg. Pracował w komando "Maszewski" w charakterze murarza przy rozbudowie obozu i przy budowie lotniska. W styczniu 1945 roku komando Brieg zostało ewakuowane pieszo do centrali Gross-Rosen. Wkrótce nastąpiła ewakuacja więźniów z Gross-Rosen i Wacław Czapliński został więźniem Buchenwaldu oznaczony nowym numerem 129764. Pracował w komando "Weimer" uprzątającym gruzy zburzonych domów. W dniu 9 kwietnia rozpoczęto ewakuację więźniów Buchenwaldu. Został oswobodzony pod Landenberg przez wojska amerykańskie w dniu 14 kwietnia 1945 roku.

Po dłuższym pobycie w szpitalu powrócił w sierpniu 1945 roku do Warszawy. Po rekonwalescencji rozpoczął pracę samodzielną w zawodzie zduna. Przepracował wiele lat w państwo-

wych przedsiębiorstwach budowlanych przy odbudowie Warszawy. Był przodownikiem pracy - w nagrodę otrzymał przydział mieszkania. Obecnie jest inwalidą wojennym II grupy i emerytem.

Jest wieloletnim członkiem Związku Bojowników o Wolność i Demokrację, aktywistą środowiska warszawskiego byłych więźniów politycznych Gross-Rosen.

Za działalność niepodległościową, pracę zawodową i aktywność społeczną otrzymał: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Walecznych, Krzyż Partyzancki, Medal Zwycięstwa i Wolności, Medal za Warszawę i Oznakę Przdownika Pracy.

Zamieszkuje w Warszawie. Nr archiwum Gross-Rosen 5.1.3.3.

Tadeusz DRZEWUDZKI
Włocławek, Łódź-Szterlinga-
Radogoszcz, Gross-Rosen
nr 87221 - Gassen, Buchenwald
nr 135221 - Thekla

Tadeusz Drzewudzki urodził się 24 marca 1920 roku we Włocławku.

W 1943 roku został członkiem organizacji podziemnej "Miecz i Pług", w komórce Zakładów Fabryki Manometrów pracującej dla produkcji V-1 i V-2. Na skutek wpadki łącznika tej organizacji w ręce Gestapo w Kutnie, rozpoczęły się aresztowania w fabrykach Włocławka. Dnia 16 sierpnia aresztowano i jego na terenie zakładów. Uwięziony początkowo we Włocławku, a po dwumiesięcznym śledztwie przesłany został do Łodzi i więziony na ul. Szterlinga. Po zakończeniu śledztwa, 28 października 1944 roku przewieziony zostaje do więzienia w Radogoszczy, skąd następnie 26 listopada tegoż roku przetransportowany do Gross-Rosen. Otrzymał nr 87221. Dnia 12 grudnia 1944 roku wyjechał transportem do komanda Gassen. Tam przebywał do ewakuacji komanda. 5 marca 1945 roku więźniowie zostali przetransportowani do Thekla. Tutaj otrzymał nr 135221. Prawdopodobnie 14 kwietnia więźniów komando ewakuowano. W marszu ewakuacyjnym 2 maja 1945 roku został wyzwolony w mieście Oschatz.

Powrócił do Włocławka 28 maja 1945 roku. Jeszcze chory, ulegając prośbie Kierownictwa Zakładów, rozpoczął szkolenie nowych kadr w zawodzie litografii, jako specjalista. Od 1959 roku pracował w Kujawskiej Wytwórni Termometrów we Włocławku na stanowisku kierownika działu skalowni. W 1981 roku przeszedł na emeryturę.

Jest aktywistą społeczno-politycznym. Przez wiele lat członek Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, był przez pewien czas sekretarzem POP Polskiej Partii Robotniczej w Wytwórni Termometrów, jest członkiem Plenum Komitetu Miejskiego PZPR we Włocławku.

Przez szereg lat był członkiem rady zakładowej związku zawodowego. Od 1947 roku jest członkiem Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej, a od 1967 roku komendantem ORMO we Włocławku. Przez okres dwu kadencji był ławnikiem Sądu Powia-

towego. Był współorganizatorem Związku Zawodowego Pracowników Spółdzielczości Pracy i przez wiele lat członkiem Plenum Zarządu Okręgowego tego Związku w Bydgoszczy. Przez 15 lat jako członek Rady Spółdzielni był równocześnie przewodniczącym Komisji Rewizyjnej.

Za działalność niepodległościową, pracę zawodową i społeczną został uhonorowany: Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym i Srebrnym Krzyżem Zasługi, Medalem Zwycięstwa i Wolności, Odznaką Grunwaldu, Medalem XXX-lecia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Srebrnym Medalem dla Pożarnictwa, Srebrnym i Brązowym Medalem za zasługi w Ochronie Porządku Publicznego, Brązowym Medalem za Zasługi dla Obronności Kraju, Złotą Odznaką w Służbie Narodu, Srebrną Odznaką Zasłużony Działacz Ligi Obrony Kraju, Srebrną Odznaką za Zasługi dla województwa Włocławskiego, Odznaką za Szczególne Zasługi dla województwa włocławskiego, Odznakę Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej, Odznaką 20 lat w Służbie Narodu, Odznaką za zasługi dla rozwoju miasta, Odznaką specjalną Zasłużony Działacz Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej. Został wpisany do Księgi Zasłużonych dla Włocławka.

Zamieszkuje we Włocławku. Nr archiwum Gross-Rosen 5.46.3.

Adam DZIERWA
Tarnów, Gross-Rosen nr 2292,
Dyhenfurth II, Buchenwald
nr 111358, Dora, Ravensbrück

Adam Dzierwa urodził się 4 listopada 1908 roku w Chrzanowie. Mając wykształcenie ekonomiczno-handlowe pracował w Urzędzie Skarbowym w Tarnowie. Brał udział w wojnie obronnej 1939 roku jako plutonowy podchorąży 75 pp w Chorzowie, z którym przeszedł szlak bojowy do Tomaszowa Lubelskiego. Zbiegłszy z obozu jeńców wojennych, powrócił do Tarnowa. Tam rozpoczął pracę w Urzędzie Skarbowym, a równocześnie włączył się do pracy konspiracyjnej w Związku Walki Zbrojnej.

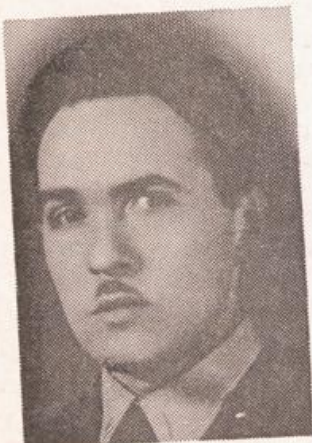
11 czerwca 1941 r. Gestapo radomskie aresztowało go z grupą działaczy i po ciężkim śledztwie 5 kwietnia 1942 roku wraz z pięćdziesięciopięć osobową grupą został przetransportowany do Gross-Rosen. Otrzymał nr 2292. W jesieni 1943 r. został skierowany do pracy w komando Dyhenfurth II. Tam współdziałał w obozowym ruchu oporu, którym dowodził mjr WP Feliks Jędrzejczak - szef oddziału AK w Radomiu. W styczniu 1945 r. rozpoczęła się tragiczna ewakuacja więźniów do innych obozów. Był więźniem Dory nr 111358 i Ravensbrück po dalszej ewakuacji.

W czerwcu 1945 roku powrócił do Brzeska i tam przystąpił do organizowania Koła Polskiego Związku b. Więźniów Politycznych. Potem działał w Związku Bojowników o Wolność i Demokrację. Przez 30 lat pełnił funkcję prezesa, ostatnio Oddziału Powiatowego ZBoWiD w Tarnowie. Był członkiem i działaczem Zarządu Wojewódzkiego ZBoWiD w Tarnowie. Zawodowo pracował na stanowisku Dyrektora Banku Spółdzielczego w Brzesku do przejścia na emeryturę. Przez kilka lat był wykładowcą w Technikum Finansowym w Brzesku oraz korespondentem terenowym "Dziennika Polskiego" w Krakowie. Przez 16 lat był radnym Powiatowej Rady Narodowej.

Za działalność niepodległościową, pracę zawodową i zaangażowanie społeczne otrzymał: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Złoty i Srebrny Krzyż Zasługi, Krzyż Partyzancki, Medal Zwycięstwa i Wolności, Odznakę Grunwaldu, Odznakę Pamiątkową Zasłużonego przy Zagospodarowaniu Ziemi Zachodnich, Srebrną i Złotą Odznakę Społecznego Funduszu Odbudowy Stolicy, Od-

znaką Honorową Zasłużony Działacz Ruchu Spółdzielczego, Odznaką I Stopnia Redakcji "Dziennika Polskiego", Odznaką 1000-lecia Państwa Polskiego, Brązową Odznaką Zasłużony dla Ligi Obrony Kraju, Zasłużony Pracownik Rad Narodowych", Srebrną Odznaką "Zasłużony dla Rzemiosła".

Zmarł 20 kwietnia 1979 r. w Brzesku, pochowany na cmentarzu Salwatorskim w Krakowie. Nr archiwum Gross-Rosen 5.43.4.

Jan GACPARSKI
Pruszków, Gross-Rosen nr 59651
- zmarł w obozie

Jan Gacparski urodził się 18 stycznia 1908 roku w Wyśmierzycach. Od 1925 roku był mistrzem cukierniczym w Zakładzie Cukierniczym J. Gajewskiego w Warszawie. Brał udział w wojnie obronnej 1939 roku. Zmobilizowany do artylerii przeciwlotniczej bronił Warszawy z baterią stojącą w Forcie Wola. Po kapitulacji Warszawy nadal pracował w firmie J. Gajewski w Warszawie.

W 1942 roku prawdopodobnie ze względów konspiracyjnych przeniósł się na Wolę i pracował w zakładach stolarskich należących do przedsiębiorstwa budowlanego Bautechnisches Gesehaft prowadzonym przez Heinricha Gütthera. W tej stolarni pracował do Powstania Warszawskiego. Był członkiem Ruchu oporu, w stolarni były skrytki z przechowywaną bronią dla powstańców, odbywały się też tam spotkania konspiracyjne. Jego udział w Powstaniu Warszawskim nie jest znany.

Wiadomo, że około 15 września 1944 roku został internowany do obozu w Pruszkowie, a 18 września przywieziono go do Gross-Rosen. tu został więźniem numer 59651. Ostatnim dokumentem jego istnienia jest list z datą 24 grudnia 1944 roku, pisany z obozu do matki.

Sądownie uznany za zmarłego, choć nie są wyjaśnione okoliczności jego śmierci. Prawdopodobnie zmarł w ogozie lub w transporcie ewakuacyjnym z Gross-Rosen do innych obozów w lutym 1945 roku.

Nr archiwum Gross-Rosen 1.8.7.7.

Karol GONIPROWSKI

Pruszków, Gross-Rosen nr 59188
- Fünfteichen

Karol Goniprowski urodził się 15 marca 1911 roku w Warszawie. Pracując zawodowo w fabryce karabinów w Warszawie ukończył studia mistrzowskie w szkole im. Wawelberga. Od 18 roku życia interesował się śpiewem. Do 1939 roku był członkiem warszawskiego chóru śpiewaczego "Harfa" i występował w zespole śpiewaczym "Z Pieśnią Polską" po Europie.

Wojna w 1939 roku przerwała jego działalność. Wyjechał do Stalowej Woli i pracował w tamtejszych zakładach. W 1942 roku, podejrzany o sabotaż ucieka i ukrywa się w Warszawie. Tu śpiewa solo w kościele na ul. Gdańskiej dla pokrzepienia serc warszawiaków. Jako żołnierz Armii Krajowej bierze udział w Powstaniu Warszawskim na Żoliborzu.

W połowie września 1944 roku w ostatnich walkach w obronie Marymontu zostaje ujęty przez Niemców i skierowany do obozu przejściowego w Pruszkowie. Dnia 18 września 1944 roku przybył transportem do Gross-Rosen, został więźniem nr 59188, pracował w kamieniołomach, a wkrótce wysłano go do filii obozu w Fünfteichen. W końcu stycznia 1945 roku już całkowicie wyczerpany przebywał na rewirze. Podczas ewakuacji Komanda - ciężko chorego pozostawiono w obozie. Tam doczekał wolności.

Po wyzwoleniu powrócił do kraju. Rozpoczął pracę zawodową i działalność kulturalną. Na konkursie śpiewaczym w Będzinie, zorganizowanym w 1946 roku zajął I miejsce. Pracował w Banku Narodowym we Wrocławiu, równocześnie śpiewał w chórze Opery Wrocławskiej i Polskiego Radia. W 1948 roku aktywnie uczestniczył w uruchomieniu pierwszej we Wrocławiu szkoły muzycznej podstawowej i średniej. Od 1952 roku przeniósł się do Tarnowa. Tutaj rozpoczął pracę w Zakładach Mechanicznych "Ponar" i przepracował dwadzieścia lat do przejścia na emeryturę w 1972 roku ze stażem 50 lat w polskim przemyśle metalowym. Przez cały okres działalności powojennej czynny społecznie, początkowo w Polskim Związku byłą Więźniów Politycznych, a do chwili obecnej w Związku Bojowników o Wolność i Demokrację. Był założycielem i wieloletnim prezesem Zakładowego Koła ZBoWiD. Jest członkiem Komitetu Osiedlowego, opiekunem spo-

żecznym, członkiem Zarządu Spółdzielni Inwalidzkiej, od wielu lat utrzymuje kontakt ze środowiskiem warszawskim byłych więźniów Gross-Rosen.

Otrzymał wiele odznaczeń i dyplomów, między innymi Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski i Złoty Krzyż Zasługi.

Zamieszkuje w Tarnowie, nr archiwum Gross-Rosen 5.43.7.

Józef IDCZAK
Radogoszcz, Gross-Rosen
nr 87903 - Nimptsch-Langenbielau

Józef Idczak urodził się 8.03.1918 r. we wsi Kruplin, w powiecie radomszczańskim. Do Związku Walki Zbrojnej wstąpił w marcu 1940 r. Był łącznikiem - kurierem komendy Armii Krajowej w Ramonsku między Warthegau a Generalną Gubernią na terenie powiatu radomszczańskiego. W jego domu znajdował się punkt kontaktowy i prasy podziemnej, Brał udział w organizowaniu komórek bojowych na terenie miejsca zamieszkania.

W maju 1943 r. w czasie przenoszenia przez granicę rozkazów komendy w Radomsku i prasy podziemnej został aresztowany. Przebywał w śledztwie w Wieluniu do września 1943 roku a do sierpnia 1944 roku w Sieradzu. We wrześniu przesłany został do Radogoszczy, skąd w końcu listopada przetransportowano go do obozu koncentracyjnego Gross-Rosen. Otrzymał tam nr 87903. Wkrótce wysłano go do komanda Nimptsch, a w czasie ewakuacji komanda przeniesiony do Langenbielau.

W maju 1945 r. wrócił do kraju. Wyjechał na Dolny Śląsk, gdzie pracował w urzędzie pocztowo-telekomunikacyjnym w Szczawnie Zdroju na stanowisku starszego asystenta. W listopadzie 1949 r. przeniósł się do Warszawy. Pracował w zjednoczeniach budowlanych przez okres 30 lat. Zajmował kierownicze i samodzielne stanowiska pracy w wydziałach ekonomicznych.

Pracował społecznie do ostatniej chwili życia. Był członkiem Związku Bojowników o Wolność i Demokrację, Komisji Historycznej Środowiska Gross-Rosen poświęcał wiele czasu na prace w archiwum i przy wydawnictwie "Przeżyliśmy Gross-Rosen".

Był uhonorowany; Srebrnym i Brązowym Krzyżem Zasługi, Medalem 10-lecia i 30-lecia PRL, Złotą Odznaką Zasłużonego dla Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych, Honorową Odznaką Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej.

Zmarł 16 listopada 1983 roku w Warszawie. Nr archiwum Gross-Rosen 5.1.9.4.

Józef JABŁOŃSKI
Łódź-Szterlinga-Radogoszcz,
Auschwitz-Birkenau nr 57023,
Gross-Rosen nr 8574 - Breslau
Lissa, Auschwitz, Mauthausen
nr 101787

Józef Jabłoński urodził się 15 czerwca 1913 roku w Krempie - województwo poznańskie. W Gnieźnie ukończył gimnazjum, a w roku akademickim 1938-39 otrzymał dyplom lekarza medycyny w Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Poznańskiego. Podjął pracę asystenta w oddziale wewnętrznym Szpitala im. Przemysława II w Kaliszu.

We wrześniu 1939 roku wstąpił ochotniczo do Wojska Polskiego i na stanowisku zastępcy lekarza batalionowego w 59 pułku piechoty, wchodzącym w skład 15 Dywizji Piechoty przeszedł szlak bojowy Armii "Pomorze". Po bitwie nad Bzurą przebijając się z wojskiem w kierunku Warszawy został sam ranny i kontuzjowany. Uniknął niewoli.

Od 1940 roku rozpoczyna działalność konspiracyjną w szeregach Związku Walki Zbrojnej w okręgu kaliskim, przyjmując pseudonim "Wit". Jednak 25 września 1941 roku następuje jego aresztowanie z grupą 72 działaczy podziemia powiatu konińskiego. Osadzony w Łodzi w więzieniu gestapowskim przy ulicy Szterlinga przez kilka tygodni przechodził ciężkie śledztwo pod zarzutem pomocy członkom konspiracji przy przerzutach do Generalnej Guberni. Przez pewien czas był jako więzień zatrudniony w więziennym ambulatorium. Był świadkiem licznych mordów i usiłował nieść ulgę skatowanym współwięźniom. Po zakończeniu śledztwa przeniesiono go do obozu karnego w Radogoszczu. Przydzielony do pomocy w ambulatorium i tutaj z narażeniem życia starał się pomagać współtowarzyszom w miarę swoich minimalnych możliwości. W sierpniu 1942 roku dużym transportem odjechał do Auschwitz-Birkenau, gdzie dano mu numer 57023. Udaje mu się otrzymać funkcję "hilfspflegera" czyli pomocnika sanitariusza-pielęgniara w bloku 28 szpitala obozowego. Po pewnym czasie zachorował na dur wysypkowy i znalazł się na bloku 20 - oddział chorób zakaźnych. Został lekarzem w rewirze obozowym do wiosny 1943 roku. Wtedy bowiem wyznaczono go na transport do Gross-Rosen. Został teraz więźniem numer 8574 i oddelegowany na komando Breslau-Lissa, które pod Wrocławiem budowało koszary dla wojska i

obiekty wojskowe. W prymitywnych warunkach prowadził ambulans, będąc lekarzem, pielęgniarem i sztabowym w jednej osobie. Nawiązał kontakty z pracownikami cywilnymi i jako podejrzany o zamiar ucieczki został odesłany do Auschwitz. W styczniu 1944 roku ponownie trafił do rewiru i objął funkcję lekarza w bloku 19. Jesienią tegoż roku wyznaczono go w następny transport. 18 września 1944 roku przybył do Mauthausen. Teraz zostaje więźniem numer 101787. Dostaje się do rewiru obozowego i 5 maja 1945 roku doczekał wolności.

Przez kilka miesięcy pracował w 130 ewakuacyjnym szpitalu wojsk amerykańskich na oddziale kobiecym i w sierpniu 1945 roku z grupą ozdrowieńców powrócił do Kalisza. Bez względu na osłabiony i wyczerpany stan zdrowia objął stanowisko lekarza Ubezpieczalni Społecznej w Kaliszu, równocześnie włączył się w nurt działalności społecznej. Zostaje wiceprezesem ówczesnego Związku Byłych Więźniów Politycznych Hitlerowskich Więzień i Obozów Koncentracyjnych, pracuje też w Polskim Czerwonym Krzyżu niosąc pomoc ofiarom wojny. Po pewnym czasie przenosi się do Kępna na stanowisko kierownika kolejowej przychodni lekarskiej. Stale podnosił kwalifikacje zawodowe na kursach Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego w Warszawie, na kursach z zakresu reumatologii i rehabilitacji w Instytucie Reumatologii w Warszawie, na kursach z zakresu leczenia uzdrowiskowego w Instytucie Balneologicznym w Poznaniu. Opracował wiele prac publicystycznych na temat awitaminozy i choroby głodowej u byłych więźniów, roli i zadań Polskiego Czerwonego Krzyża w związku z ostatnią wojną, o roli sióstr Polskiego Czerwonego Krzyża w opiece nad samotnymi i starszymi chorymi. Wygłaszał wiele referatów.

Zajmował się stanem zdrowia i warunkami bytowymi byłych więźniów, przygotowywał rozprawę doktorską na temat wyników badań socjo-medycznych i obserwacji byłych więźniów hitlerowskich obozów koncentracyjnych. Nadal społecznie zaangażowany, był przewodniczącym Oddziału Powiatowego Polskiego Czerwonego Krzyża, członkiem Zarządu Związku Inwalidów Wojennych, był też członkiem Polskiego Towarzystwa Naukowego. Przewodniczył Komisji Zdrowia Związku Bojowników o Wolność i Demokrację w Kępnie. Był autorem relacji pt. "Z Radogoszcza do Oświęcimia, Gross-Rosen i Mauthausen - wspomnienia lekarza" opublikowanej w Przeglądzie Lekarskim Nr 1/1969 rok.

Za działalność niepodległościową, pracę zawodową i działalność społeczną otrzymał Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Partyzancki, Medal Zwycięstwa i Wolności, Odznakę Grunwaldu, Złotą, Srebrną i Brązową Odznakę Polskiego Czerwonego Krzyża, Odznakę 50-lecia Polskiego Czerwonego Krzyża.

Jego szlachetna działalność niesienia pomocy bliźnim i ratowania zdrowia została przerwana nagle zawałem serca. Zmarł 15 maja 1978 roku. Nr archiwum Gross-Rosen 5.13.4.

Janusz KARPIŃSKI
Łowicz, Pawiak, Gross-Rosen
nr 3065 - Landeshut

Janusz Karpiński urodził się 6 czerwca 1921 roku w Radomiu. Uczeń gimnazjum w Łowiczu, harcerz. W 1939 roku wstąpił jako ochotnik do wojska i przeżył kampanię wrześniową w 10 p.p. Po ucieczce z niewoli powrócił do Łowicza, gdzie zorganizował tajną drużynę harcerską "Polska Organizacja Skautowa", później włączona do Szarych Szeregów. Był komendantem hufca Szarych Szeregów w Łowiczu, dowódcą kompanii. Ukończył podchorążówkę, otrzymał stopień oficerski. Ukończył kurs podharcemistrzowski. Aresztowany został 14 czerwca 1944 roku w Łowiczu, po badaniach wstępnych odesłano go do Warszawy na Pawiak. W początkach lipca wysłany został z wyrokiem śmierci do Gross-Rosen. Otrzymał nr 3065, a w końcu lipca 1944 roku skierowany na "komando" Landeshut. Uczestniczył w obozowym ruchu oporu. Organizował ucieczkę, która się nie udała. Po odzyskaniu wolności wrócił do Łowicza w maju 1945 roku. Służył w LWP - Oficerska Szkoła Artylerii w Poznaniu. Na skutek złego stanu zdrowia zdemobilizowany. Rozpoczął pracę zawodową początkowo na PKP, później w szkolnictwie. Był wykładowcą w Liceum Ogólnokształcącym w Lubaniu i Zgorzelcu. Ukończył studia wyższe z kierunkiem fizyki. Obecnie jest dyrektorem Zespołu Szkół Medycznych w Zgorzelcu. W pracy społecznej przez wiele lat był prezesem Oddziału Powiatowego Związku Nauczycielstwa Polskiego w Lubaniu. Jest radnym miasta Węglińiec. Działaczem Związku Bojowników o Wolność i Demokrację i Związku Inwalidów Wojennych.

Przeżycia obozowe utrwalił artykułami prasowymi "Wytrwaliśmy", "Tajemnice sztolni pod Kamienną Górą" w Nowinach Jeleniogórskich i "Ostatni z wyzwolonych" we Wrocławskiej Gazecie Robotniczej.

Za działalność niepodległościową, zawodową i społeczną posiada: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Złoty Krzyż Zasługi PRL, Złoty i Srebrny Krzyż z Mieczami, Krzyż Partyzancki, Krzyż Armii Krajowej, Krzyż Walecznych, Medal Zwycięstwa i Wolności, Medal za Wojnę 1939 r., Medal Eduka-

cji Narodowej, Odznakę "Za Zasługi dla Województwa Jeleniogórskiego", Złotą Odznakę Związku Nauczycielstwa Polskiego, Odznakę 15-lecia Dolnego Śląska, Odznakę 1000-lecia Państwa Polskiego, Złotą Odznakę TKKUS, Złotą i Srebrną Odznakę zasłużony dla LOK, Złotą Odznakę Zasłużony dla Towarzystwa Wiedzy Powszechnej, Odznakę Zasłużonego Działacza Klubu Oficerów Rezerwy, oraz nagrodą Ministra Oświaty i Wychowania I-go stopnia.

Zamieszkuje w Węglińcu. Nr archiwum Gross-Rosen 5.12.7.

Zenon KICKI
Pruszków, Gross-Rosen
nr 40620
Leitmeritz nr 87536

Zenon Kicki urodził się 9 grudnia 1929 roku w Warszawie. Jako 13-letni chłopiec brał udział w powstaniu warszawskim roznosząc meldunki, prasę powstańczą, organizował żywność dla walczących oddziałów Armii Krajowej z rejonu Bonifraterska, Długa, Miodowa oraz z aptek wyszukiwał leki i specyfiki dla oddziałów walczących.

1 września 1944 roku wraz z ojcem - żołnierzem Armii Krajowej po upadku Starówki został wywieziony do obozu przejściowego w Pruszkowie. 5 września przybył do Gross-Rosen. Otrzymał nr 40620. 15 lutego ewakuowany do Leitmeritz, otrzymał nr 87536.

Po wyzwoleniu powrócił do Warszawy w 1945 roku. Pracując zawodowo rozpoczął przerwana naukę. Po ukończeniu liceum, ukończył Studia Zbytu Zaopatrzenia i Gospodarki Materiałowej. Pracował w różnych instytucjach i przedsiębiorstwach państwowych, a do przejścia na emeryturę w Centralnym Związku Spółdzielczości Rolniczych "Samopomoc Chłopska". Czynny społecznie w Związku Bojowników o Wolność i Demokrację, oraz w środowisku byłych więźniów Gross-Rosen w Warszawie.

Za pracę zawodową i społeczną uhonorowany Srebrnym Krzyżem Zasługi, Odznaką Zasłużonego Pracownika Handlu i Usług, Odznaką Zasłużonego Działacza Ruchu Spółdzielczego.

Zamieszkuje w Warszawie. Nr archiwum Gross-Rosen 5.1.10.21.

Jan KASZYŃSKI

Koło, Poznań - Młyńska,
Biedrusk, Berlin - Alt
Moobit, Tegiel, Stolpa,
Sachsenhausen, Gross-
Rosen - nr 2138, Dachau- nr 31264,
Buchenwald - nr 131233

Jan Kaszyński urodził się 22 października 1911 roku w Neu-Brandenburg. W 1918 roku z rodzicami osiedlił się w Piotrowicach, pow. Słupce, tam też uczęszczał do gimnazjum pedagogicznego im. J. Piłsudskiego. Po ukończeniu szkoły był pracownikiem gminnym w Warszawie. Służbę wojskową odbył w 15 pułku ułanów w Poznaniu. Z pułkiem tym przebył również kampanię wrześniową w 1939 roku w stopniu kaprała walcząc od Poznania do Ostrołęki, gdzie dostał się do niewoli 17 września. Z obozu jenieckiego w Bydgoszczy w dniu 27 września został zwolniony do domu.

W drodze, gdy był około 1 km od domu został rozpoznany przez dwóch żandarmów i aresztowany, odstawiono go do żandarmerii w Kole, z oskarżeniem jako wroga hitleryzmu. Na dalsze śledztwo zostaje przewieziony do Poznania /Prezydium Polizei na Młyńskiej, później do obozu przejściowego w Biedrusku, a stamtąd odstawiony do więzienia w Berlinie przy Alt Moobit 98-103. 20 maja 1940 roku zapadł wyrok skazujący na 6 miesięcy więzienia, który odbył w Tegiel 39. Po odbyciu kary przewieziono go do karnego obozu pracy w Stolpa. Tam po 8-tygodniowym pobycie wolności nie odzyskał. W końcu listopada wywieziono go do Sachsenhausen. Jako niebezpieczny dla Rzeszy był tutaj szczególnie ostro traktowany poprzez dodatkowe represje. Udało mu się wyjechać z transportem do Gross-Rosen - w nadziei poprawy swego losu. Przybył tutaj w końcu stycznia 1941 roku i otrzymał nr 2138. Pracował w kamieniołomach i przy budowie garaży. Był na bloku 5a, ciężko wyczerpany był na rewirze. 6 lipca 1942 roku odjechał z transportem ciężko chorych /transport składał się z 51 osób/ do Dachau. W czasie podróży zmarł jeden więzień. W Dachau otrzymał nr 31264. Poddawany był eksperymentom pseudomedycznym - zarażony malarią i w komorze ciśnień. Przygotowywał samodzielną ucieczkę z obozu, która została wykryta. Zostaje karnie przeniesiony 19 stycznia 1945 roku do obozu w Buchenwaldzie, otrzymał nr 131233 i odstawiony do pracy w Komando Ordrachnord. Tam pracował przy maskowaniu sprzętu bojowego i amunicji. 1 kwietnia 1945 roku nastąpiła ewakuacja komanda do Buchenwaldu. Transport do Buchenwaldu dotarł dopiero 6 kwietnia. Wyzwolony został 11 kwietnia 1945 roku na terenie obozu.

Do kraju powrócił w październiku 1946 roku, jeszcze chory. Po powrocie do kraju osiedlił się w powiecie Września i prowadził gospodarstwo rolne. W 1952 roku wyjechał do Kamiennej Góry, gdzie pracował w Państwowych Zakładach Przemysłu Obuwniczego do 1965 roku, w tym też roku przeszedł na rentę wojenną. Jest inwalidą I grupy i członkiem Związku Inwalidów Wojennych, oraz Związku Bojowników o Wolność i Demokrację.

Zamieszkuje w Kamiennej Górze. Nr archiwum Gross-Rosen 5.12.22.

Franciszek KLEPACZ
Radom, Gross-Rosen nr 90114 -
Gassen, Buchenwald nr 135286 -
Thekla

Franciszek Klepacz urodził się 3 października 1921 r. W listopadzie 1944 r. został aresztowany przez radomskie Gestapo przy likwidacji komórki AK w Przytyku. Po ciężkim śledztwie w Radomiu został wysłany do Gross-Rosen. Otrzymał nr 90114. Na początku stycznia 1945 r. skierowany na komando Gassen. W lutym został ewakuowany do Buchenwaldu - komando Thekla. Tam otrzymał nr 135286. W kwietniu 1945 r. przeżył piekło palenia więźniów żywcem w barakach, z czego się szczęśliwie uratował.

Oswobodzony przez armię amerykańską był leczony w szpitalu. Po powrocie do kraju rozpoczął pracę zawodową jako blacharz. W 1976 r. przeszedł na zaopatrzenie emerytalne. Jest członkiem Związku Bojowników o Wolność i Demokrację. Odznaczony Medalem Zwycięstwa i Wolności.

Zamieszkuje w Rudzie. Nr archiwum Gross-Rosen 5.37.3.

Stanisław KORBA
Kielce, Częstochowa, Lubliniec,
Wrocław, Gross-Rosen nr 85051
- Gablonz

Stanisław Korba urodził się 10 września 1917 r. w miejscowości Micigórd pod Kielcami.

Do 1939 r. przebywał i pracował w Wareszawie. W grudniu tegoż roku wrócił do rodzinnego domu. Po nawiązaniu kontaktów konspiracyjnych ze Związkiem Walki Zbrojnej, a później Armią Krajową, w lutym 1943 r. został aresztowany przez żandarmerię w Kielcach. Po udanej ucieczce z pociągu na stacji w Częstochowie, ukrywał się.

W kwietniu 1943 r. nawiązał kontakt z oddziałem Batalionów Chłopskich i w porozumieniu z kierownictwem Armii Krajowej został oddelegowany do dalszej współpracy z tą organizacją. Był kierownikiem skrzynki kontaktowej na szczeblu wojewódzkim. Jednocześnie został zatrudniony w Zarządzie Gminy Piekoszów, na stanowisku referenta do spraw meldunkowych.

W październiku 1944 r. wyjechał do Kielc w celu dostarczenia lekarzowi w szpitalu narzędzi chirurgicznych do operacji rannych partyzantów, których poprzednio przewiózł z terenu działań do tego szpitala. Wiózł dla nich również fałszywe dowody osobiste. W Białogonie został zatrzymany przez Gestapo i uwięziony w Kielcach. Po ciężkich przesłuchaniach i torturach przewieziono go do Częstochowy, a następnie do Lublińca i Wrocławia, skąd wywieziono go do Gross-Rosen. Otrzymał nr 85051. W listopadzie 1944 r. został skierowany na komando Gablonz w Sudetach. Tam doczekał wolności w maju 1945 r.

Powróciwszy do Kielc ponownie przystąpił do pracy w Zarządzie Gminnym Piekoszów, następnie był zatrudniony w Starostwie Powiatowym w Zgorzelcu i Sycowie, w Miejskim Komitecie Opieki Społecznej w Kielcach, Biurze Zbytu Drewna, Państwowej Centrali Drzewnej w Kielcach na stanowisku starszego i głównego księgowego. Pracował też w Wydziale Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Kielcach, w Biurze Projektów Kieleckiego Zjednoczenia Budownictwa, ostatnio przez szereg lat, do przejścia na emeryturę, pracował w Przedsiębiorstwie Elektryfikacji Rolnictwa.

Był aktywnym działaczem społecznym od pierwszych dni, początkowo Polskiego Związku b. Więźniów Politycznych, a następnie Związku Bojowników o Wolność i Demokrację. Jako długoletni członek Zarządu Dzielnicowego, współpracuje ze szkołami i utrzymuje kontakty ze środowiskiem b. więźniów obozu Gross-Rosen w Warszawie.

Posiada odznaczenia: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polaki, Krzyż Partyzancki, Medal Zwycięstwa i Wolności, Odznakę Grunwaldu, Złotą i Srebrną Odznakę Zasłużony w Rozwoju Stowarzyszenia Księgowych w Polsce, Odznakę za Zasługi dla Kieleczyzny.

Zamieszkuje w Kielcach. Nr archiwum Gross-Rosen 5.15.5.

Leon KOŁAKOWSKI
Skierniewice, Gross-Rosen
nr 88000 - Landeshut

Leon Kołakowski urodził się 17.09.1924 roku w Warszawie. W okresie okupacji hitlerowskiej mieszkał w Warszawie, był członkiem ruchu oporu. Studia medyczne kontynuował w konspiracyjnej szkole medycznej oficjalnie zwanej szkołą pomocniczego personelu medycznego "Zaorskiego". Walczył w Powstaniu Warszawskim.

Po kapitulacji wydostał się z ludnością cywilną i wyjechał do Skierniewic, jednak 4 grudnia 1944 roku został aresztowany i wywieziony do Gross-Rosen. Otrzymał nr 88000, przebywał na bloku 19 i wkrótce wysłany do filii obozu w Landeshut. Tam jako pielęgniarz pracował na rewirze. Z tego okresu zachowała się w pamięci współwięźniów wdzięczność za pomoc w ratowaniu życia i zdrowia w trudnych warunkach obozowych.

Po wyzwoleniu już 15 maja 1945 roku powrócił do Warszawy. W roku 1947 ukończył studia lekarskie na Uniwersytecie Warszawskim. Po rocznej asystenturze w Zakładzie Radiologii Lekarskiej Uniwersytetu Warszawskiego powołany został do służby wojskowej, którą ukończył w 1957 roku w stopniu majora. Przez kilka lat był kierownikiem pracowni rentgenowskiej w szpitalu na Grochowie, a od 1966 roku do przejścia na emeryturę w 1981 roku był kierownikiem Zakładu Radiologii w Instytucie Hematologii przy ul. Chocimekiej w Warszawie. Od 3 maja 1982 roku w ramach umowy z Polservice pracuje jako konsultant radiolog w Nigerii.

Otrzymał Srebrny Krzyż Zasługi i Brązowy Medal "Siły Zbrojne w Służbie Ojczyzny".

Stale zamieszkuje w Warszawie. Nr archiwum Gross-Rosen 5.1.10.31.

Stefan KONOPKA
Pruszków, Gross-Rosen nr 38475
Gablonz

Stefan Konopka urodził się 14 kwietnia 1927 roku w Warszawie. W okupację ukończył szkołę podstawową, a następnie ucząc się w szkole zawodowej odbywał praktykę w zakładzie kaletniczym.

Walczył w powstaniu warszawskim w szeregach Armii Krajowej przyjmując pseudonim "Stef". W dniu kapitulacji Starego Miasta zostaje odprowadzony do Kościoła na ulicy Wolskiej, a następnie do obozu przejściowego w Pruszkowie. Tam też znajduje się cała jego rodzina, którą rozdzielono. Matkę i młodszego brata wywieziono do pracy na wsi, a jego z ojcem Marianem i siostrą Anną transportem kolejowym odesłano do Gross-Rosen. Siostra Anna wysłana zostaje z wszystkimi kobietami do obozu w Ravensbrück. Tam umiera z wyczerpania w dniach wyzwolenia.

Od 5 września 1944 roku Stefan Konopka zostaje więźniem numer 38475. Obaj z ojcem przebywają na bloku 8. W połowie listopada 1944 roku wysłani do komanda Gablonz. Ojciec nie wytrzymuje warunków obozowych i w marcu 1945 roku umiera.

Stefan Konopka otrzymuje wolność w maju 1945 roku.

Przez pewien czas przebywa w szpitalu Czerwonego Krzyża w Żelaznym Brodzie i w czerwcu 1945 roku powraca do Warszawy, jednak nie znajdując warunków zamieszkania w grudniu wyjechał do Łodzi. Tutaj przez 38 lat - to jest do ostatnich lat życia prowadził warsztat kaletniczy.

Od pierwszych dni wolności brał czynny udział w życiu polityczno-społecznym. Członek Stronnictwa Demokratycznego, członek Zarządu Spółdzielni Rzemieślniczej, aktywny w Związku Bojowników o Wolność i Demokrację, przez cały czas utrzymywał więź koleżeńską ze środowiskiem byłych więźniów Gross-Rosen w Warszawie. Uczestniczył w wielu inicjatywach dążących do upamiętnienia martyrologii więźniów obozu Gross-Rosen w kraju i za granicą.

Za działalność niepodległościową i aktywność społeczną otrzymał Medal Zwycięstwa i Wolności, Odznakę Grunwaldu, Odznakę "Zasłużony Działacz Ruchu Spółdzielczego".

Zmarł nagle w Łodzi dnia 17 maja 1984 roku - przy stanowisku pracy. Nr archiwum Gross-Rosen 5.24.19.

Bogdan KOŚNIKOWSKI
Inowrocław-Błonie nr 3097,
Gross-Rosen nr 63299-Gassen,
Buchenwald nr 134877 - Lipsk-
Thekla

Bogdan Kośnikowski urodził się 9 listopada 1923 roku w Inowrocławiu. Uczestniczył w podziemnym ruchu oporu w grupie szturmowej Szarych Szeregów, a od lipca 1941 roku został żołnierzem Armii Krajowej z poleceniem kierowania sekcją wywiadu, informacji wojskowej oraz sabotażu w powiatach Inowrocław, Mogilno i Żnin.

W dniu 2 czerwca 1944 roku został aresztowany przez Gestapo i więziony do 22 września 1944 roku w obozie Inowrocław-Błonie jako więzień nr 3097. Następnie przewieziony do Gross-Rosen tam otrzymał nr 63299. Skierowany do pracy w kommando Gassen i tam przebywał od 26 października 1944 roku do ewakuacji. Marsz ewakuacyjny trwał od 15 lutego do 5 marca 1945 roku, kiedy dotarł do obozu Lipsk-Thekla, filii obozu Buchenwald. Otrzymał nr 134877. Wyzwolony 5 maja 1945 roku z kolumną ewakuacyjną obozu Thekla na terenach Czechosłowacji.

Powrócił do kraju ciężko chory i po dojściu do sił rozpoczął pracę zawodową. Do 1952 roku był nauczycielem w Państwowym Gimnazjum i Liceum w Inowrocławiu, a w latach następnym pracował na różnych stanowiskach kierowniczych: w Przedsiębiorstwie Robót Wodno-Melioracyjnych w Toruniu, Inspektoracie Budownictwa Rolniczego w Inowrocławiu, w Państwowym Zarządzie Dróg Lokalnych w Satkowie, w Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej w Inowrocławiu, skąd odszedł na emeryturę od 1 stycznia 1982 roku. Społecznie czynny w Związku Bojowników o Wolność i Demokrację i Związku Inwalidów Wojennych.

Zamieszkuje w Inowrocławiu. Nr archiwum Gross-Rosen 5.5.3.

Jan KOSIŃSKI
Radom, Auschwitz nr 44373,
Mauthausen nr 11144, Dachau
nr 44129 - Augsburg - Allach,
Gross-Rosen nr 18862 - Reichenau

Jan Kosiński urodził się 24 czerwca 1915 roku w Siedlcach. Przed wojną pracował jako chemik w Kielcach - SHL i w Ostrowcu Świętokrzyskim w Zakładach Ostrowieckich utworzonych w Centralnym Okręgu Przemysłowym.

W wojnie obronnej 1939 roku walczył pod Kockiem w stopniu kaprała podchorążego w Samodzielnej Grupie Operacyjnej gen. Franciszka Kleeberga. Po kapitulacji uniknął niewoli i powrócił do Kielc.

W 1940 roku już był żołnierzem Związku Walki Zbrojnej. Przydzielony do komórki uzbrojenia, przygotowywał i rozprowadzał materiały wybuchowe, oraz dostarczał wiadomości techniczne z Zakładów Ostrowieckich.

Aresztowany przez radomskie gestapo 6 lutego 1942 roku więziony był w Radomiu, a 22 czerwca tego roku wywieziony do obozu koncentracyjnego Auschwitz. Tu został więźniem numer 44373. Wkrótce, bo 8 lipca 1942 roku przewieziono go do Mauthausen. Otrzymał numer 11144. Po półrocznym pobycie, 12 lutego 1943 roku przetransportowany do Dachau. Teraz został więźniem numer 44129. Przebywał na komando Augsburg i Allach. W Dachau przeprowadzano na nim eksperymenty pseudo-medyczne. Jednak 7 marca 1944 roku z grupą 10 więźniów odtransportowano go do obozu Gross-Rosen, a w kilka dni jako więźnia numer 18862 odesłano go w grupie 200 więźniów do nowo powstałego komanda Reichenau w Sudetach. Należał do grupy obozowego Ruchu Oporu, a po wyzwoleniu w maju 1945 roku wszedł w skład polskiego oddziału partyzanckiego utworzonego przez więźniów, który wspólnie z oddziałami czechosłowackimi brał udział w likwidacji ostatnich grup wojsk niemieckich.

Gdy w sierpniu 1945 roku powrócił do kraju rozpoczął pracę zawodową przy uruchamianiu ponemieckiego przemysłu na Warmii i Mazurach. Po służbowym przeniesieniu powrócił do Zakładów SHL w Kielcach. W 1964 roku przeniesiony do pracy w WSK Świdnik był specjalistą od zabezpieczeń antykorozyjnych w tych zakładach do przejścia na emeryturę w 1978 roku.

Od pierwszych dni wolności czynnie zaangażowany społecznie. Członek Stronnictwa Demokratycznego, współzałożyciel Polskiego Związku b. Więźniów Politycznych w Olsztynie i Członek Władz Wojewódzkich tego Związku. Przez 17 lat był prezesem Koła Nr 12 Związku Bojowników o Wolność i Demokrację w Lublinie. Wygłosił wiele prelekcji dla młodzieży szkolnej, współdziałał na odcinku upamiętnienia miejsc martyrologii Polaków. Organizował wiele wystaw o dokumentach zbrodni hitlerowskich. Był inicjatorem Krajowego Spotkania Koleżeńskigo b. Więźniów komanda Reichenau w Lublinie. Jest autorem obozowych wspomnień pt. "Liczył się każdy przeżyty dzień" wydanych przez Wydawnictwo Literackie w Krakowie w roku 1980.

Za działalność niepodległościową, pracę zawodową i aktywność społeczną otrzymał: Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Złoty i Brązowy Krzyż Zasługi, Krzyż Partyzancki, Medal za Udział w Wojnie 1939 roku, Medal Zwycięstwa i Wolności, Odznakę Grunwaldzką, Medal Wojska Polskiego - dwukrotnie Krzyż Armii Krajowej, Pamiątkowy Medal Słowackiego Narodowego Powstania, Medal "Zasłużony Bojownik Przeciw Faszyzmowi", Srebrny Medal Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej, Odznakę Honorową Polskiego Czerwonego Krzyża, Odznakę Honorową Zasłużonego Działacza Ruchu Spółdzielczego, Odznakę Zasłużonego dla miasta Lublina, Złotą Odznakę Centralnego Związku Spółdzielni Budownictwa Mieszkaniowego, Złotą i Srebrną Odznakę Honorową, Naczelnej Organizacji Technicznej, Srebrną Odznakę "Za Czyny Społeczne", Złotą Odznakę Racjonalizatora Produkcji.

Zamieszkuje w Lublinie. Nr archiwum Gross-Rosen 5.22.3.

Mieczysław KRZĘTOWSKI
Częstochowa, Lubliniec,
Wrocław, Gross-Rosen nr 84560 -
Gablonz

Mieczysław Krzętowski urodził się 2 stycznia 1922 roku. Ukończył średnią szkołę techniczną budowlaną. W okresie okupacji pracował w Kopalni "Kazimierz - Julian" w Kazimierzu koło Sosnowca. Z Zagłębia wyjechał do Warszawy i tu ukrywał się przez pewien czas. Będąc poszukiwanym przez żandarmerię niemiecką często musiał zmieniać miejsce zamieszkania.

W czasie podróży w sierpniu 1944 roku został aresztowany. Osadzony początkowo w więzieniu gestapo w Częstochowie, przeniesiony był do więzienia w Lublinie, a następnie we Wrocławiu. Po zakończeniu śledztwa w początkach listopada 1944 roku odesłano go transportem do obozu w Gross-Rosen. Został teraz więźniem numer 84560. Po dwóch tygodniach wysłano go z pierwszym transportem do nowo utworzonego komando Gablonz w Sudetach. Tam doczekał wolności w dniu 8 maja 1945 roku.

W tym też miesiącu powrócił do kraju i osiedlił się we Wrocławiu, pracując przy odbudowie miasta. Ze względów zdrowotnych w 1962 roku został przeniesiony do pracy w Kieleckich Zakładach Wyrobów Papierniczych w Kielcach. Tutaj jako inspektor nadzoru budowlanego przepracował do ostanich dni życia.

Społecznie zaangażowany w branżowych związkach zawodowych i w Związku Bojowników o Wolność i Demokrację. Utrzymywał więź koleżeńską ze środowiskiem b. więźniów Gross-Rosen w Warszawie. Zmarł nagle dnia 30 kwietnia 1984 roku w Kielcach. Nr archiwum Gross-Rosen 5.15.20.

Wojciech KURMANOWICZ
Zakpane-Palace, Tarnów, Gross-
Rosen nr 2318 - zwolniony
z obozu

Wojciech Kurmanowicz urodził się 12 kwietnia 1903 roku na Kaukazie. W początkach niepodległości Państwa Polskiego w 1920 roku wraz z rodziną przyjechał do kraju. Ukończył gimnazjum i studia inżynierskie na Politechnice Warszawskiej ze specjalnością budownictwa lądowego. Do września 1939 roku mieszkał i pracował w Zakopanem. Budował kolejki linowe, równocześnie będąc dyrektorem inwestycji zakopiańskich. Żona Halina - lekarz dentysta prowadziła gabinet dentystyczny.

Okupacja niemiecka skomplikowała dobry los rodziny. Przeciwwstawiając się idei hitlerowskiej utworzenia tzw. "Goralen-Volk" oboje z żoną stali się niepożądani. W 1941 roku zostali przez gestapo aresztowani i osadzeni w "Palace". Żonę zwolniono, a Wojciecha Kurmanowicza przewieziono do więzienia w Tarnowie. Po siedmiu miesiącach oczekiwania dalszego losu, wyjechał w transporcie do Gross-Rosen. Został więźniem numer 2318. Tutaj pracował w komando budowlanym przy budowie baraków. Chorował na jaglicę i pozostał na stałe inwalidą. Niewątpliwie usilne starania żony, zabiegi przyjaciół zostały uwińczone sukcesem zwolnienia go z obozu. Był to prawdopodobnie pierwszy przypadek szczęśliwego zwolnienia z obozu.

Po wyzwoleniu poświęcił się pracy przy odbudowie kraju. Przez kilka lat był kierownikiem robót w Państwowym Przedsiębiorstwie Robót Kolejowych, przez szereg lat pracował przy budowie inwestycji miejskich w Warszawie, na stanowisku kierownika Działu Inwestycji w Zarządzie Dzielnicowym Warszawa-Praga. Ostatnio nadzorował budownictwo prowadzone przez Związek "Samopomocy Chłopskiej".

Od pierwszych dni wolności czynny społecznie. Był w stałym kontakcie koleżeńskim ze środowiskiem byłych więźniów Gross-Rosen w Warszawie, angażując się w społeczne inicjatywy wraz z żoną Haliną Kurmanowicz przy upamiętnieniu miejsc martyrologii więźniów politycznych Gross-Rosen w kraju i za granicą. Był również członkiem Związku Bojowników o Wolność i Demokrację w Warszawie. Zmarł 1 listopada 1974 roku i pochowany został na Cmentarzu Wilanowskim w Warszawie. Nr archiwum Gross-Rosen 5.1.10.5.

Mieczysław KWIECIEN
Pruszków, Gross-Rosen nr 32621,
Mauthausen nr 104667 - Gusen I

Mieczysław Kwiecień urodził się 19 kwietnia 1928 r. w Świeciechowie. W 1943 r., będąc uczniem jednej z warszawskich szkół został członkiem ruchu oporu. Brał udział w akcjach małego sabotażu organizowanego przez Szare Szeregi, walczył w Powstaniu Warszawskim na Woli, później na Starym Mieście.

1 września 1944 r., po upadku Starówki dostał się w ręce niemieckie, do obozu przejściowego w Pruszkowie. W dniu 5 września pierwszym transportem powstańców przybył do Gross-Rosen, gdzie otrzymał nr 32621. Po trzytygodniowym pobycie został włączony do transportu do Mauthausen i tam otrzymał nr 104667. Przez pewien czas pracował na komandzie Wien-West /Saurerwerke/, później zaś ewakuowano go do komanda Steyer-Münichholz, a następnie do obozu Gusen I, Tam był oswobodzony przez wojska amerykańskie w dniu 5 maja 1945 r. Przez dłuższy czas leczył się w szpitalu w Linz.

Do Warszawy powrócił pierwszym transportem repatriacyjnym. Wtedy otrzymał wiadomość o śmierci ojca, który zginął w powstaniu. W związku z tym przeniósł się do Lublina. Z dniem 12 października 1945 r. rozpoczął pracę w Wojewódzkim Urzędzie Bezpieczeństwa Publicznego. Podjęcie tej pracy umożliwiło wpisanie do ankiety personalnej daty urodzenia wcześniejszej o jeden rok, co uczyniło go pełnoletnim. Pracując, uzupełniał wykształcenie.

Po 36 latach służby w jednym resorcie przez ostatnie 17 lat pozostawał w Komendzie Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej na stanowiskach kierowniczych. Od 20 kwietnia 1981 r. przeszedł w stan spoczynku w stopniu podpułkownika.

Przez cały okres swej działalności zawodowej był aktywnym działaczem społecznym i politycznym. Między innymi udzielał się w pracach miejskiej organizacji Związku Bojowników o Wolność i Demokrację w Lublinie.

Za działalność niepodległościową, pracę zawodową i społeczną otrzymał wiele dyplomów, podziękowań. Posiada odznaczenia: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Złoty, Srebrny i

Brązowy Krzyż Zasługi, Krzyż Partyzancki, Medal Zwycięstwa i Wolności, Medal za Warszawę, Odznakę Grunwaldu, Medal X-lecia Polski Ludowej, Medal XXX-lecia Polski Ludowej, Złotą, Srebrną, Brązową Odznakę "Za zasługi w ochronie porządku publicznego", Srebrny i Brązowy Medal "Za zasługi dla obronności kraju, Odznakę "W służbie narodu", Odznakę 1000-lecia Państwa Polskiego, Złote Odznaczenie im. Janka Krasickiego, Honorową Odznakę "Za zasługi dla Lubelszczyzny", Złotą Odznakę Honorową "Zasłużonemu dla Lublina", Odznakę Pamiątkową "Syn Pułku", Odznakę Specjalną ORMO, Złotą Odznakę Honorową Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej.

Zamieszkuje w Lublinie. Nr archiwum Gross-Rosen 5.22.6.

Eugeniusz KUZIORA
Tarnów, Gross-Rosen nr 2291,
Flossenbürg nr 85109

Eugeniusz Kuziora urodził się 20 października 1920 r. w Krakowie. Był żołnierzem Związku Walki Zbrojnej niemal od pierwszych dni okupacji hitlerowskiej. W dniu 18 grudnia 1941 r. został aresztowany przez Gestapo w Tarnowie. W kwietniu 1942 roku przewieziono go do Gross-Rosen, gdzie otrzymał nr 2291. Po ewakuacji obozu w lutym 1945 r. zostaje wysłany do Flossenbürga i otrzymuje nr 85109.

Po wyzwoleniu powrócił do Tarnowa. Przez szereg lat pracował na stanowisku kuchmistrza w Zakładach Gastronomicznych. Od pierwszych dni po uzyskaniu wolności był aktywnym działaczem Polskiego Związku Byłych Więźniów Politycznych w Tarnowie. Pracował także społecznie w Powiatowym Zarządzie Oddziału Związku Bojowników o Wolność i Demokrację. Był członkiem Związku Inwalidów Wojennych.

Za działalność niepodległościową, pracę zawodową i społeczną otrzymał: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Złoty Krzyż Zasługi, Medal Zwycięstwa i Wolności, Srebrną Odznakę za Zasługi dla Ziemi Tarnowskiej.

Zmarł dnia 7 marca 1979 r. Nr archiwum Gross-Rosen 5.43.1.

Bernard LASKOWSKI
Inowrocław, Gross-Rosen
nr 63308 - Gablonz

Bernard Laskowski urodził się 15 kwietnia 1921 roku w Trzcianie. Jako uczeń gimnazjum aktywnie działał w Związku Harcerstwa Polskiego. We wrześniu 1939 roku ochotniczo stanął w obronie Ojczyzny w szeregach Armii Polskiej. Z tego to powodu niemal natychmiast po wkroczeniu Niemców do Inowrocławia został aresztowany jako zakładnik. W czasie transportu zakładników udało mu się zbiec. Ukrywając się, działał jednocześnie w Ruchu Oporu jako żołnierz Szarych Szeregów Chorągwi Wielkopolskiej. W dniu 2 czerwca 1944 roku aresztowano go przez Gestapo w Inowrocławiu. Po ciężkich badaniach w czasie śledztwa, we wrześniu 1944 roku został przewieziony do Gross-Rosen, gdzie otrzymał nr 63308. W listopadzie tegoż roku wysłano go do filii obozu w Gablonz.

Po wyzwoleniu w dniu 8 maja 1945 roku leczył się w szpitalu wojennym w Żelaznym Brodzie w Czechosłowacji. Po powrocie do Inowrocławia kontynuował przerwana naukę, czego efektem było ukończenie Akademii Handlowej w Poznaniu. Początkowo pracował w Zjednoczeniu Przemysłu Taboru Kolejowego, później w Fabryce Narzędzi Rolniczych "Unia", następnie został służbowo przeniesiony na stanowisko szefa produkcji w Pomorskiej Odlewni i Emalierni. W 1957 roku rozpoczął pracę pedagogiczną w Technikum Ekonomicznym. W styczniu 1975 roku został dyrektorem Miejskiego Zespołu Ekonomiczno-Administracyjnego Szkół w Grudziądzu.

Przez cały okres od wyzwolenia pracował społecznie; był przewodniczącym Komisji Młodzieżowej w Polskim Związku b. Więźniów Politycznych, a po zjednoczeniu działał w Związku Bojowników o Wolność i Demokrację w Grudziądzu. Był przewodniczącym Komisji do Spraw Współpracy z Młodzieżą i opiekunem szkolnego Koła Przyjaciół ZBoWiD. Jako radny miasta Grudziądza sprawował funkcje przewodniczącego Komisji Kultury, a przez pewien czas zastępcy przewodniczącego Komisji Zaopatrzenia Ludności. Wykazał dużą inicjatywę w upamiętnieniu miejsc

walk i straceń. Jako sekretarz Obywatelskiego Komitetu Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa w Grudziądzu wykazywał się podejmowaniem szeregu inicjatyw w upamiętnianiu miejsc walki i straceń. Przez wiele lat utrzymywał więź koleżeńską ze środowiskiem b. więźniów Gross-Rosen w Warszawie. Popierał inicjatywy dążące do upamiętnienia miejsc kaźni hitlerowskiej Gross-Rosen i komanda Gablonz w Czechosłowacji.

Za działalność niepodległościową, zawodową i społeczną otrzymał: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 30-lecia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Srebrny Medal Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej, Odznakę Honorową Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej. Jego nazwisko jest wpisane do Honorowej Księgi Zasłużonego Kombatanta w Grudziądzu.

Zmarł w Grudziądzu dnia 17 listopada 1978 roku.

Jego żona dr med. Mieczysława Laskowska utrzymuje stałą więź koleżeńską ze środowiskiem b. więźniów Gross-Rosen w Warszawie.

Zamieszkuje w Grudziądzu. Nr archiwum Gross-Rosen 5.44.1.

Józef Ludwik LESIŃSKI

Pruszków, Gross-Rosen nr 59346
Dyhernfurth II, Dora nr 111192
Lubeka - statek "Atene"

Józef Ludwik Lesiński urodził się 27 marca 1920 roku w Warszawie. Rozpoczął naukę zawodu, równocześnie pogłębiając wiedzę ogólną. Ukończył kurs "PW" II stopnia Przynależności Wojskowej i ubiegał się o przyjęcie do ochotniczej służby wojskowej w lotnictwie. Przeszedł pomyślnie wstępne egzaminy i badania specjalistyczne i został skierowany na kurs pilotażu szybowcowego w Ustjanowej. W czerwcu 1939 roku ukończył szkolenie z wynikiem dobrym. Jego dalszą drogę do lotnictwa przekreśliła II wojna światowa. Podczas kampanii wrześniowej w rejonie Puszczy Kampinoskiej zakopywał znalezione broń i granaty po zabitych żołnierzach, co o mało nie przepłacił życiem, osądzony o sabotaż. Jednak decyzja rozsądnego rotmistrza uratowała go przed rozstrzelaniem.

W 1940 roku wstąpił do Związku Walki Zbrojnej, a później Armii Krajowej, do dyspozycji której przekazał ukrywany przez siebie arsenał karabinów, amunicji i granatów. Przez całą okupację konserwował broń i uzupełniał uszkodzoną. W Powstanie Warszawskie wcielony został do 1 kompanii por. "Zetesa" 8 rejon VII Obwodu Armii Krajowej. Walczył w rejonie Puszczy Kampinoskiej i Żoliborza. W początkach września 1944 roku wysłany na zwiad rozpoznany został przez Niemców zatrzymany i oddany do obozu przejściowego w Pruszkowie.

18 września 1944 roku przybył do Gross-Rosen, został więźniem nr 59346. Po odbyciu kwarantanny na bloku 9, przeniesiono go do bloku 11 skąd odjechał dalszym transportem do pracy w Kommando Dyhernfurth II. Tutaj przydzielono go do niewielkiego komanda dbającego o izolację i szczelność rur kotłowych i wszelkich rurociągów. Najbardziej uciążliwa praca była przy trasach rurociągów zewnętrznych w okresie jesieni i zimy. Gdy zbliżał się front komando ewakuowano do Gross-Rosen, a następnie w lutym 1944 roku odjechał transportem ewakuacyjnym do Dory. Tu jako więzień nr 111192 skierowany był do budowy podziemnej fabryki w komando Blankenburg. W kwietniu ewakuowany częściowo koleją i pieszo w kierunku Lubeki. W Zatoce Kilońskiej więźniów za-

ładowano na 3 statki "Cap Arkona", "Deutschland" i "Atene". Był jednym z nielicznych, którzy uratowali się na statku "Atene", po ataku lotnictwa brytyjskiego. Tej sytuacji nie umie sam opisać - określa ją "jako opisywany koniec świata". Wyzwolony został 3 maja 1945 roku przez wojska angielskie.

Leczony był w Neustadt na zapalenie płuc i wodę w opłucnej. W listopadzie 1945 roku przyjechał do Polski, jeszcze długo chory pozostawał na leczeniu. Dopiero w 1947 roku mógł przystąpić do pracy. Początkowo pracował w przedsiębiorstwie drogowym, później budowlanym. Ostatnie dwanaście lat przepracował w Hucie Warszawa, w maju 1980 roku przeszedł na rentę z powodu pogarszającego się stanu zdrowia.

W miarę swoich sił i możliwości nieobojętne mu są prace społeczne. Jest członkiem Ochotniczej Straży Pożarnej i Związku Bojowników o Wolność i Demokrację. Utrzymuje więź koleżeńską ze środowiskiem byłych więźniów Gross-Rosen i ze zgrupowaniem Armii Krajowej.

Uhonorowany Warszawskim Krzyżem Powstańczym - 1944.

Zamieszkuje w Warszawie. Nr archiwum Gross-Rosen 5.1.11.9.

Mieczysław LISKIEWICZ
Grodno, Gross-Rosen nr 2280
- Dyhenfurth II, Dora nr
111348 - Nordhausen, Bergen-
Belsen

Mieczysław Liskiewicz urodził się 19 stycznia 1905 r. w Berezie Kartuskiej. Ojca stracił w 1915 r. Wychowywał się w ciężkich warunkach materialnych po ukończeniu matury, pracując zawodowo, ukończył Wydział Prawny Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Pracował w Powszechnym Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych.

W 1939 r. po zajęciu Wilna przez władze litewskie pracował nadal w Litewskim Państwowym Zakładzie Ubezpieczeń. Wkrótce zwolniony, przez pewien czas pracował w Państwowym Handlu ZSRR "Gostorg", który po przyjeździe Niemców objęli Litwini. Jako Polak został wkrótce wytypowany na roboty do Niemiec, więc potajemnie przeniósł się z rodziną do Grodna. Tam udało mu się otrzymać pracę konduktora, co umożliwiło mu podróżowanie do Warszawy. Powziął zamiar przeniesienia rodziny do Warszawy i urządzić się całkowicie. Nawiązał kontakt z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie celem rozpoczęcia pracy. Nawiązał kontakt z komórką Armii Krajowej przy Powszechnym Zakładzie Ubezpieczeń a ze względu na pełnioną pracę konduktora powierzono mu funkcję łącznika między Wilnem, Grodnem i Warszawą.

W maju 1944 r. przybył do niego łącznik AK - dla omówienia przerzutu broni. Był on śledzony i tak nastąpiło aresztowanie obu. Po kilku tygodniach ciężkiego śledztwa na Pawiaku, przesłany został do Gross-Rosen. Otrzymał nr 2280. Wkrótce wysłany do Dyhenfurth II, uczestniczył w obozowym ruchu oporu na terenie komanda. Przebył ciężki marsz ewakuacyjny do Gross-Rosen, a stamtąd w styczniu dalszą ewakuację do Dory-Nordhausen przez sześć dni i nocy w odkrytych węglarkach bez jedzenia i picia. Stał się tutaj więźniem 111348. W marcu taka sama podróż ewakuacyjna do Bergen-Belsen i tu został wyzwolony przez wojska angielskie.

Powrócił do Warszawy w sierpniu 1945 r. i od pierwszego września tegoż roku rozpoczął pracę na stanowisku zastępcy dyrektora departamentu w Ministerstwie Apropowizacji i Handlu

w Warszawie. Po rocznej pracy rozpoczął pracę w handlu, a następnie przez okres 30 lat prowadził własne gospodarstwo rolno-hodowlane w Mysiadle.

Czynny społecznie, utrzymuje przez cały czas kontakt ze środowiskiem b. więźniów Gross-Rosen w Warszawie, jest zaangażowanym członkiem Związku Bojowników o Wolność i Demokrację w Piasecznie.

Za działalność niepodległościową otrzymał Srebrny Krzyż Zasługi, Medal Zwycięstwa i Wolności, Odznakę Grunwaldu.

Zamieszkuje w Warszawie. Nr archiwum Gross-Rosen 5.1.11.4.

Jan ŁUKASZEWSKI
Gross-Rosen nr 65075 - Gassen,
Buchenwald nr 134915 - Thekla

Jan Łukaszeński urodził się 2 stycznia 1926 r. w Zielon-
ce k/Warszawy. Podczas okupacji był uczniem tajnych komple-
tów w gimnazjum im. Lisa-Kuli. Wywieziony na roboty przymuso-
we. W sierpniu 1944 r. został osadzony w obozie Gross-Rosen,
gdzie otrzymał nr 65075. Następnie został wywieziony do ko-
manda Gassen. Po ewakuacji obozu w Gassen przeprowadzonej
pieszo, w ciężkich warunkach zimowych, dotarł do komanda Bu-
chenwald-Thekla, gdzie otrzymał nr 134915.

W maju 1945 r. podczas następnego marszu ewakuacyjnego
zbiegł z dwoma więźniami i przez kilka dni ukrywał się w la-
sach, gdzie zastały go wojska radzieckie. Z powodu złego sta-
nu zdrowia przewieziono go do szpitala w Berlinie-Tempelhof.
Pozostał tam do września 1945 r.

Po powrocie do Warszawy dowiedział się o śmierci rodzi-
ców, którzy zginęli w czasie Powstania Warszawskiego w zbu-
rzoną dom. Leczył się w Szczytnie, później w klinice w
Gdańsku. Służył w Ludowym Wojsku Polskim od 15.12.1945 do
17.12.1947. Od 1 kwietnia 1948 r. do 17 lipca 1950 r. praco-
wał w Delegaturze Komisyj Specjalnej w Olsztynie jako inspek-
tor, a następnie przez kilka lat był kierownikiem Spółdziel-
ni Ogrodniczej w Szczytnie, od maja 1965 r. do 15.07.1968 r.
był kierownikiem Ośrodka Szkolenia Kierowców, prowadzonego
przez Ligę Obrony Kraju. Od 1948 r. był kierownikiem Miejskie-
go Budownictwa Mieszaniowego, a następnie, do chwili przej-
ścia na rentę inwalidzką, pozostawał na stanowisku dyrektora
d/s technicznych w Spółdzielczym Kółku Remontowym Dźwirzuty.

Był aktywnym działaczem polityczno-społecznym. Przez pe-
wien okres prezesem Gminnego Koła Zjednoczonego Stronni-
ctwa Ludowego i zastępcą przewodniczącego Gminnej Rady Naro-
dowej, Ze względu na zły stan zdrowia nie mógł uczestniczyć
w procesie karnym przeciwko zbrodniarzowi wojennemu, kome-
dantowi obozu w Gassen, jaki odbywał się w Kolonii w RFN.
Złożył jednak zeznanie w Głównej Komisji Badania Zbrodni Hi-
tlerowskich w Warszawie.

Za działalność zawodową i społeczną otrzymał m. in.: Srebrny Krzyż Zasługi, Złotą Odznakę Zasłużonego dla Warmii i Mazur.
Zmarł 19 sierpnia 1982 r. i jest pochowany w Dźwierzutach.
Nr archiwum Gross-Rosen 5.26.5.

Jerzy MICHALAK
Poznań, Wronki, Gross-Rosen
nr 26046, Sachsenhausen
nr 82983, Buchenwald
nr 75092 - Schonebeck -
Helberstadt

Jerzy Michalak urodził się 2 grudnia 1925 roku w Kotowie, woj. poznańskie. Aresztowany 4 września 1942 roku więziony był w Poznaniu, a później we Wronkach. Po długim pobycie w więzieniach Gestapo wysłany został do Gross-Rosen. Otrzymał numer 26046. Następnie odesłano go w dalszy transport do obozu w Sachsenhausen. Teraz został więźniem numer 82983. Po pewnym czasie odtransportowano go do Buchenwaldu. Tu jako więzień numer 75092 pracował na komando Schonebeck, a później na komando Helberstadt, skąd zbiegł 20 kwietnia 1945 roku.

Gdy powrócił do kraju zamieszkał w Gubinie. Początkowo pracował w organach Milicji Obywatelskiej, a później przez pewien okres w administracji państwowej. Był sekretarzem i zastępcą przewodniczącego Gminnej Rady Narodowej. Później pracował w Gminnej Spółdzielni "Samopomoc Chłopska" i w Zakładach Obuwia w Gubinie. Obecnie jest kierownikiem Zakładu Produkcji Drzewnej "Las" w Gubinie.

Za zasługi w pracy zawodowej jest uhonorowany Odznaką Zasłużonego dla Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego.

Zamieszkuje w Gubinie. Nr archiwum Gross-Rosen 5.49.2.

Stanisław MILCZAREK

Pruszków. Gross-Rosen nr 36000
- Landeshut

Stanisław Milczarek urodził się 30 grudnia 1925 roku w Antoniewie, powiat sochaczewski. Praktykę zawodową odbywał w Fabryce Maszyni Konstrukcji Żelaznych "Simplex" na ulicy Górczewskiej 51/53 w Warszawie. Tam nawiązał kontakty z ruchem oporu i w lutym 1942 roku został żołnierzem Armii Krajowej przyjmując pseudonim "Mydłek". Od 1 sierpnia 1944 roku walczył w Powstaniu Warszawskim. Ze zgrupowaniem "Parasol" uczestniczył w ciężkich walkach przez kilka dni na Woli, w akcji likwidacji gniazda oporu w fabryce Döringa. Tam przez zaskoczenie, wzięto 31 jeńców, zdobyto żywność i broń. W walkach o utrzymanie pozycji powstańczych na cmentarzach wolskich został w dniu 6 sierpnia kontuzjowany w głowę, a przy przeskoku, pękła mu kość nogi. Dzięki pomocy współtowarzyszy, przetransportowany był do punktu sanitarnego na Gibalskiego. Po kilku dniach nastąpiła ewakuacja rannych do Starego Miasta. W ciężkich przeprawach, pod obstrzałem, przy końcu sierpnia dotarł do punktu przeprawy przez kanały. Uznano go za nie nadającego się do dalszej ewakuacji kanałami. Pozostawiono go obok rannego żołnierza niemieckiego, leżącego w gruzach zburzonego domu, oznakowanego chorągiewką Polskiego Czerwonego Krzyża. Tym żołnierzem opiekowała się miejscowa ludność. Być może z tego powodu, że gdy przybyli Niemcy, to za wstawiennictwem swego rannego żołnierza, nie zabili oni rannego Milczarka, wbrew stosowanemu zwyczajowi, lecz odprowadzony został on na Rynek Starego Miasta, a dalej z ludnością odstawiony do obozu w Pruszkowie.

Do obozu w Gross-Rosen przyjechał 5 września, pierwszym transportem Powstańców Warszawy i został więźniem nr 36000. Po dwutygodniowym pobycie wysłano go do pracy w komando Landeshut. Z powodu ogólnego wyczerpania i zapalenia nerek, leżał przez pewien czas na rewirze. W maju 1945 roku został oswobodzony przez Wojska Radzieckie.

Gdy powrócił do kraju odbył dłuższą kurację i rozpoczął pracę w Państwowej Fabryce Maszyn i Taboru Kolejowego w Elblą-

gu. W 1948 roku przeniósł się do Sochaczewa. Technik samochodowy, był kierowcą w Urzędzie Skarbowym. Od roku 1951 przeszedł do pracy w budownictwie. Pracował w Budowlanym Przedsiębiorstwie Powiatowym, później w Sochaczewskich Zakładach Ceramiki Budowlanej, a od 1971 roku do przejścia na emeryturę w 1979 roku, w Powiatowym Przedsiębiorstwie Gospodarki Komunalnej.

Przez wszystkie lata pracy zawodowej do chwili obecnej, jest czynny społecznie. Na stanowisku przewodniczącego Rady Robotniczej pracował 22 lata. Utrzymuje więź koleżeńską ze środowiskiem byłych więźniów Gross-Rosen w Warszawie, uczestnicząc w inicjatywach dążących do upamiętnienia miejsc związanych z martyrologią. Jest czynnym działaczem Związku Bojowników o Wolność i Demokrację w Sochaczewie.

Poza szeregiem dyplomów i wyróżnień otrzymał następujące odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi. Krzyż Partyzancki, Warszawski Krzyż Powstańczy, Medal Zwycięstwa i Wolności, dwukrotnie Medal za Warszawę, Odznakę Grunwaldu, Złotą Odznakę Za Zasługi dla Województwa Warszawskiego, Złotą Odznakę Budowlanych.

Zamieszkuje w Kozłowie Biskupim. Nr archiwum Gross-Rosen 5.38.3.

Stanisław MŁYNARZ
w obozie Stanisław Kuczkowski
Wrocław, Gross-Rosen nr 9154,
- Brieg, Mauthausen nr 109459

Stanisław Młynarz urodził się 5 października 1923 roku w Świnkowie k. Krotoszyń. W 1940 roku wywieziono go na przymusowe roboty do Rzeszy do miejscowości Milicz /obecna nazwa/. Tam też nawiązał kontakt z miejscowym Ruchem Oporu. Wobec licznych aresztowań, obawiając się dekonspiracji uciekł i przeniósł się do Dziadowej Kłody /nazwa obecna/, zmieniając nazwisko na Stanisław Kuczkowski. Zaprzysiężony pod pseudonimem "Cyryś" został żołnierzem Armii Krajowej. Powierzono mu funkcję łącznika między dowództwem kompanii a batalionem.

Gestapo natrafiło na ślad organizacji i 21 lipca 1944 roku nastąpiły liczne aresztowania, wśród aresztowanych blisko 100 osób znalazł się również Stanisław Kuczkowski. Przeszedł ciężkie przesłuchiwania we wrocławskim więzieniu Gestapo. Część aresztowanych szczególnie kobiety zwolniono, a około 50 osób wywieziono do obozu koncentracyjnego Gross-Rosen. Został więźniem numer 9154.

Po blisko miesięcznym pobycie w obozie znalazł się na liście transportowej - wyjeżdżającej do Komando Brieg. Około 1000 więźniów przybyło tutaj z Gross-Rosen aby budować lotnisko wojskowe. Ciężka praca i odbite ciało podczas śledztwa na Gestapo wrocławskim spowodowało gnicie pośladków. Na rewirze brzytwą usunięto mu zgniłe mięso. Operacji dokonał więzień - student medycyny z Warszawy.

W końcu października 1944 roku około 85 więźniom tego transportu odczytano wyroki śmierci i samochodami odwieziono do Gross-Rosen. 1 listopada 1944 roku załadowano ich do wagonów i przewieziono do Mauthausen. Teraz został więźniem numer 109459. Umieszczono wszystkich na bloku 17.

Codziennie kilku więźniów wyprowadzano na śmierć. Przy pomocy współwięźniów udaje mu się przenieść do rewiru. Doczekał wolności, oswobodzony 5 maja 1945 roku przez wojska alianckie.

Do kraju powrócił 1 lipca 1945 roku i zamieszkał w Sycowie. W sierpniu rozpoczął pracę w szeregach Milicji Obywatelskiej. W październiku tegoż roku został zwolniony ze służby z zachowaniem nabytych praw i rozpoczął pracę w Gminnej Spółdzielni "Samopomoc Chłopska" w Sycowie. Od 1968 roku do przejścia na emeryturę w

1978 roku pracował w Centrali Przemysłu Naftowego pełniąc kierownika Stacji Benzynowej w Sycowie.

Od pierwszych lat wolności czynnie uczestniczy w sprawach społecznych. Przez 3 kadencje był radnym Powiatowej Rady Narodowej w Sycowie. Był ławnikiem Sądu Powiatowego. W zakładzie pracy przez długi okres pełnił obowiązki przewodniczącego Związku Zawodowego.

Od 1946 roku jest członkiem organizacji kombatanckich, Związku Bojowników o Wolność i Demokrację i Związku Inwalidów Wojennych, w którym pełni aktualnie funkcję Prezesa Oddziału w Sycowie. Jest myśliwym i członkiem Wojewódzkiego Związku Łowieckiego w Kaliszu.

Jego działalność niepodległościowa, praca zawodowa i aktywność społeczna zostaje uhonorowana: Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Zwycięstwa i Wolności, Medalem X-lecia Polski Ludowej, Odznaką Honorową za zasługi dla Związku Inwalidów Wojennych, Srebrnym i Brązowym Medalem Zasługi dla Łowiectwa. Zamieszkuje w Sycowie. Nr archiwum Gross-Rosen 5.13.81.

Zdzisław MOLENDĄ

Kościan, Poznań - "Dom Żołnierza"

- Żabikowo, Gross-Rosen nr 63885

- Hartmannsdorf - Zittau

Zdzisław Molenda urodził się 21 lutego 1924 roku w Lesznie Wlkp. Już jako uczeń interesował się harcerstwem. Tuż przed wojną był komendantem obozu III Drużyny Harcerskiej im. Orłąt Lwowskich w Borkowie koło Leszna. W sierpniu 1939 roku ukończył kurs żeglarski Chorągwi Wielkopolskiej Związku Harcerstwa Polskiego.

Pierwsza lata okupacji spędzał na kompletach tajnego nauczania, a 1 lutego 1943 roku został zaprzysiężonym żołnierzem Armii Krajowej. Powierzono mu funkcję łącznika i kuriera na obszarze Inspektoratu Leszczyńskiego, Obwodu Kościańskiego i Czem-pina.

Działalność jego przerwana aresztowaniem w dniu 15 lipca 1944 roku w Kościanie. Po pięciodniowym śledztwie przewiezono go do więzienia w "Domu Żołnierza" w Poznaniu. Tu poddano go dalszym badaniom i torturom. W obozie karno-śledczym w Żabikowie czekał na wyrok. Mimo, że do niczego się nie przyznał wyrokiem sądu został skazany na ciężkie roboty i dożywotni pobyt w obozie koncentracyjnym. W dniu 29 września 1944 roku przybył transportem z Żabikowa do Gross-Rosen. Będąc więźniem numer 63885 przebywał w bloku 10 i 6. Pracował w różnych ciężkich komandach roboczych na terenie obozu i w kamieniołomach.

W połowie grudnia 1944 roku transportem samochodowym odjechał na komando "Hartmannsdorf/". Tutaj rozpoczęto w morderczych warunkach budowę sztolni w skale górskiej. Ciężko chory leczony był na rewirze. W końcu kwietnia 1945 roku chorych z rewirem ewakuowano do obozu w Zittau. Tam doczekał się wolności w dniu 10 maja 1945 roku, oswobodzony przez radzieckie oddziały.

Ciężko chory powrócił do Leszna 19 maja 1945 r. Po wyleczeniu rozpoczął przerwana naukę. Ukończył Liceum im. Amosa Komańskiego w Lesznie, a następnie wydział Leśny Uniwersytetu Poznańskiego, uzyskując tytuł magistra nauk agrotechnicznych i inżyniera leśnictwa. Na Wydziale Leśnym Akademii Rolniczej w Krakowie w 1968 roku otrzymał tytuł doktora nauk leśnych.

Równoległe ze studiami wykonywał pracę zawodową na różnych stanowiskach w przemyśle drzewnym. Do 1947 roku w Instytucie

Badawczym Leśnictwa w Krakowie, na Placówce w Ludwikowie k/ Poznania, w Zjednoczeniu Przemysłu Drzewnego Okręgu Zachodniego w Poznaniu był referentem surowca drzewnego. W Centrali Zaopatrzenia Materiałowego Przemysłu Drzewnego w Poznaniu do 1950 roku był kierownikiem oddziału. Przez osiem lat pracował w Okręgowym Przedsiębiorstwie Przemysłu Drzewnego w Poznaniu i ze stanowiska wicedyrektora do spraw technicznych przeszedł do Zjednoczenia Przemysłu Meblarskiego w Poznaniu na stanowisko wicedyrektora do spraw inwestycyjnych. W latach 1971-1982 pełnił obowiązki zastępcy naczelnego dyrektora do spraw rozwojowych w Zjednoczeniu Przemysłu Tartaczno i Wyrobów Drzewnych w Warszawie, jednocześnie będąc naczelnym dyrektorem Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Przemysłu Drzewnego ORED w Poznaniu. Będąc już na rencie inwalidy wojennego nadal pracuje dla rozwoju przemysłu drzewnego jako naczelny redaktor wydawnictwa "Prace ORED-u", jest członkiem Zarządu Oddziału Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Leśnictwa i Drzewnictwa w Poznaniu, jest biegłym sądowym w dziedzinie tartactwa i wyrobów drzewnych przy Sądzie Wojewódzkim w Poznaniu oraz rzeczoznawcą i ekspertem Zespołu Rzeczoznawców przy Zarządzie Stowarzyszenia "SITLID" w Warszawie. Jest autorem 53 specjalistycznych publikacji w Wydawnictwach Naukowo-Technicznych krajowych i zagranicznych, oraz członkiem kolegium redakcyjnego miesięcznika "Przemysł Drzewny" w Warszawie.

Utrzymuje kontakty ze środowiskiem b. więźniów Gross-Rosen w Poznaniu i Warszawie. Był współinicjatorem upamiętniania tablicą filii Gross-Rosen Hartmannsdorf w Leśnej przy wejściu do sztolni, w której pracował. Odsłonięcia tablicy połączono ze zjezdem b. więźniów Hartmannsdorf w rocznicę Dnia Zwycięstwa - 9 maja 1978 roku. Współpracuje z Komisją Historyczną i wydawnictwem "Przeżyliśmy Gross-Rosen" w Warszawie.

Za działalność niepodległościową, pracę zawodową i aktywność społeczną otrzymał Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Złoty i Srebrny Krzyż Zasługi, Czechosłowacki Order "Za Zasługi", Krzyż Armii Krajowej, Medal Wojska Polskiego /dwukrotnie/, Medal X-lecia PRL, Medal XXX-lecia PRL, Odznakę Racjonalizatora Produkcji, Odznakę Honorową "Zasłużony dla Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego", Odznakę Honorową miasta Poznania, Odznakę honorową Wielkopolski, Złotą Odznakę Polskiego Związku Wędkarskiego, Złotą i Srebrną Odznakę Naczelnej Organizacji Technicznej, Złotą i Srebrną Odznakę Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Leśnych i Drzewnictwa, Medal Honorowy Naczelnej Organizacji Techników, Złotą i Srebrną Odznakę Związków Zawodowych Pracowników Leśnych i Drzewnych. Za szczególne osiągnięcia w rozwoju techniki otrzymał nagrodę Polskiego Komitetu Nauki i Techniki.

Zamieszkuje w Poznaniu. Nr archiwum Gross-Rosen 5.32.69.

Wacław OBŁUCKI
Drezno, Gorlitz, Gross-Rosen
nr 105 - Dyhernfurth II,
Dora-Mittelbau nr 110969 -
Zawadzki, Rawensbrück

Wacław Obłucki urodził się 29 sierpnia 1924 roku w Warszawie. Gdy miał 16 lat w kwietniu 1941 roku został z mieszkania aresztowany i odstawiony do obozu przejściowego na ulicy Skaryszewskiej, a następnie wysłany na roboty przymusowe do Rzeszy. Pracował w okolicach Drezna i tam posądzony o sabotaż w kwietniu 1944 roku był aresztowany i uwięziony w Dreźnie w siedzibie policji kryminalnej. W maju 1944 roku przewieziony do więzienia gestapo w Görlitz. Po zakończeniu śledztwa w transporcie zbiorowym do Gross-Rosen przybył 10 czerwca 1944 roku i otrzymał numer 105 /w numeracji powtórzonej/. Umieszczono go na bloku 9.

Po okresie kwarantanny w końcu czerwca wysłano go transportem samochodowym do pracy w Komando Dyhernfurth II. Tu umieszczono go na bloku nr 11. Pracował w komando 57 na budowie bunkra piętrowego na terenie fabryki. W październiku był wezwany na ponowne przesłuchanie w komendanturze obozowej. Nadal do niczego się nie przyznawał, a może i gestapo nie miało pewnych dowodów więc śledztwo zakończyło się biciem i maltretowaniem. Po tym chorował, dokuczała mu flegmona prawej nogi.

W końcu stycznia zarządzono ewakuację komanda Dyhernfurth II do obozu Gross-Rosen. Ewakuacja odbywała się pieszo przy dużym mrozie przez pola i polne drogi, gdzie zasyły śnieżne były czasami powyżej kolan. Po wyczerpującym marszu nocleg zarządzono pod gołym niebem. Przetrwał ten dla wielu więźniów ostatni marsz ewakuacyjny i dotarł do Gross-Rosen. Wkrótce, bo 6 lutego ocalałą resztę więźniów komanda Dyhernfurth II ewakuowano do Dory-Mittelbau. Tu jako więzień numer 110969 przydzielony został do pracy w komando "Zawadzki". Był spawaczem lotek do bomb lotniczych i torped V1. W kwietniu 1945 roku komando ewakuowano transportem kolejowym, a częściowo pieszym w kierunku Rawensbrück. Przez dziesięć dni tego tragicznego marszu wytrwał, oswobodzony przez wojska alianckie.

Gdy powrócił do wyzwolonej Warszawy włączył się w nurt pracy społecznej i zawodowej. Pracował początkowo w Polskich

Zakładach Optycznych, później w Centralnym Zarządzie Rozpowszechniania Filmów. W latach 1950-1952 był pracownikiem etatowym Komitetu Warszawskiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, skąd skierowano go do pracy w Warszawskich Zakładach Naprawy Samochodów, a następnie przeniesiony do Zakładów Wytwórczych Urządzeń Teletechnicznych T-13. Przez 4 lata pracował w Zakładach Materiałów Lampowych, później do 1968 roku w Doświadczalnym Przedsiębiorstwie Urządzeń Elektrotechnicznych "Elza", a przez ostatnie 13 lat do przejścia na emeryturę w 1981 roku pracował w Miejskim Przedsiębiorstwie Oczyszczania m. st. Warszawy.

Równocześnie z pracą zawodową czynnie uczestniczy w życiu polityczno-społecznym. Od 1945 roku wstępuje w Szeregi Związku Walki Młodych, w rok później jest członkiem Polskiej Partii Robotniczej, a od zjednoczenia do chwili obecnej Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Aktywista związków zawodowych, Związku Bojowników o Wolność i Demokrację od wielu lat uczestniczy w pracach związanych z upamiętnieniem martyrologii byłych więźniów Gross-Rosen w środowisku warszawskim.

Otrzymał wiele wyróżnień resortowych i dyplomów oraz Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Medal 30-lecia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Złotą Honorową Odznakę "Zasłużony dla miasta stołecznego Warszawy".

Zamieszkuje w Warszawie. Nr archiwum Gross-Rosen 5.1.15.5.

Tadeusz PIECHOWICZ

Warszawa-Pawiak, Gross-Rosen
nr 26006, Fünfteichen, Dora
nr 109841 - Mittelbau

Tadeusz Piechowicz urodził się 1 lipca 1926 roku w Warszawie. Syn aktywisty politycznego i społecznego, poszukiwanego przez Gestapo za działalność niepodległościową i komunistyczną, 29 stycznia 1944 roku został aresztowany jako zakładnik. Po śledztwie i badaniach w siedzibie Gestapo w Alei Szucha przewieziono go na Pawiak. Zbiornym transportem 28 marca przewieziony został do Gross-Rosen, jest więźniem numer 26006. Wkrótce skierowano go do pracy w Komando Fünfteichen. W końcu stycznia po likwidacji komanda przebył trudny szlak drogi ewakuacyjnej do Gross-Rosen, a następnie 11 lutego 1945 roku odjechał transportem ewakuacyjnym do komanda Mittelbau-Dora, gdzie otrzymał numer 109841. Wolność uzyskał 9 maja 1945 roku - oswobodzony przez wojska radzieckie. Przez pewien czas leczony był w szpitalu pod opieką Czechosłowackiego Czerwonego Krzyża w Terezynie.

Powrócił do Warszawy 23 lipca 1945 roku. Jeszcze chory rozpoczął aktywną działalność polityczną i społeczną, początkowo w szeregach Związku Walki Młodych, a następnie Polskiej Partii Robotniczej, a po zjednoczeniu PPR z PPS w Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej pełnił szereg odpowiedzialnych funkcji na szczeblu Komitetu Dzielnicowego. Przez pewien czas był pracownikiem Komitetu Centralnego, później skierowano go do pracy w Resorcie Bezpieczeństwa Publicznego.

W latach 1954-1956 odbył służbę wojskową w Korpusie Bezpieczeństwa Publicznego. Przez ostatnie 15 lat pracował w resorcie spraw wewnętrznych w Milicji Obywatelskiej w stopniu porucznika, przeszedł na emeryturę w 1979 roku.

Obecnie nadal czynnie uczestniczy w życiu politycznym i społecznym Śródmiejskiej Dzielnicy Warszawy sprawując szereg odpowiedzialnych funkcji. Jest członkiem wielu organizacji, a między innymi Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej, Osiedlowego Komitetu Środowiskowego, Związku Inwalidów Wojennych, Związku Bojowników o Wolność i Demokrację. Utrzymuje więź koleżeńską ze środowiskiem b. więźniów Gross-Rosen w Warszawie.

Za działalność niepodległościową, pracę zawodową i aktywność społeczną otrzymał: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Srebrny Krzyż Zasługi, Medal Zwycięstwa i Wolności, Złotą, Srebrną i Brązową Odznakę za zasługi w Obronie Porządku

Publicznego, Brązowy Medal za Zasługi dla Obronności Kraju, Srebrną Odznakę XX lat w Służbie Narodu, Brązową Odznakę X lat w Służbie Narodu, Srebrną Odznakę im. Janka Krasickiego, Odznakę Zasłużonego Działacza Kultury.

Zamieszkuje w Warszawie. Nr archiwum Gross-Rosen 5.1.16.19.

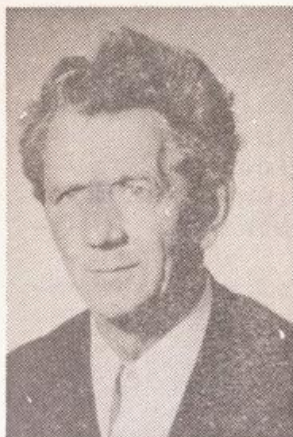

Artur PIECHNA
Pruszków, Gross-Rosen
nr 59582 - Gablonz

Artur Piechna urodził się 16 lipca 1928 roku w Warszawie. Od września 1942 roku czynny w ruchu oporu Szare Szeregi Armii Krajowej. Mając 16 lat został wraz z ojcem aresztowany, wywieziony do Pruszkowa w dniu 16 września 1944 roku. Stamtąd już 18 września 1944 roku przywieziony został do Gross-Rosen, gdzie otrzymał nr 59582. W dniu 20 listopada 1944 roku wysłany na "komando" Gablonz-Reinowitz. Oswobodzony przez partyzantów czechosłowackich w dniu 8 maja 1945 roku, po krótkim pobycie w szpitalu powrócił do Warszawy, ciężko chorował, a następnie kontynuował naukę przerwana w okresie wojny. Zawodowo pracował początkowo w Zakładach Mechanicznych "Ursus", a później w Warszawskiej Fabryce Pras, w Browarze Warszawskim, Spółdzielni Pracy TKAMET, a ostatnio do przejścia na emeryturę w Spółdzielni Pracy Technika Kolarska na stanowisku kierownika kontroli technicznej. Społecznie zaangażowany od pierwszych chwil wyzwolenia. Był członkiem Polskiego Związku b. Więźniów Politycznych, a w pewnym okresie sekretarzem Oddziału Powiatowego. Po zjednoczeniu jest aktywistą Związku Bojowników o Wolność i Demokrację. Czynny działacz Polskiego Związku Wędkarskiego, od kilkunastu lat aktywnie uczestniczy w inicjatywach podejmowanych przez środowisko warszawskie b. więźniów Gross-Rosen. Wymieniony w książce Mieczysława Mołdawy Gross-Rosen obóz koncentracyjny na Śląsku. Wyd. Polonia 1967.

Za działalność niepodległościową, pracę zawodową i zaangażowanie społeczne uhonorowany odznaczeniami: Krzyżem Partyzanckim, Medalem Zwycięstwa i Wolności, Odznaką Grunwaldu, Złotą Odznaką Wędkarską, Medalem Zasługi dla Obronności Kraju, Srebrną Odznaką Ochotniczych Straży Pożarnych.

Zamieszkuje w Warszawie. Nr archiwum Gross-Rosen 5.1.16.8.

Jan POPIŃSKI

Pruszków, Mauthausen nr 92637-Linz
III, Gross-Rosen nr 81412 - Gablonz

Jan Popiński urodził się 31 stycznia 1914 roku w Warszawie. Mechanik samochodowy, pracując w firmie Auto-Service doskonalił się na wieczorowych kursach technicznych. Służbę wojskową odbył w Centrum Szkolenia Łączności w Zegrzu i do 1939 roku pracował dorywczo nie mogąc znaleźć stałej pracy.

Kampanię wrześniową rozpoczął 26 sierpnia 1939 roku wezwaniem mobilizacyjnym. Działania wojenne rozpoczęte na granicy Prus Wschodnich to szlak bojowy 18 Dywizji Piechoty. W rejonie Wołkowyska został wzięty do niewoli. Dnia 30 września udało mu się ucieczka z konwoju jeńców wojennych i powrócił do Włoch k. Warszawy gdzie zamieszkiwał z rodziną.

Od 1940 roku staje w szeregach Związku Walki Zbrojnej i Armii Krajowej w zgrupowaniu "Madagaskar", a później "Łużyce". Zostaje przydzielony do plutonu bazy lotniczej. Pełnił funkcję zbrojmistrza przyjmując pseudonim "Knot". W uzgodnieniu z dowódcą rozpoczął w 1942 roku pracę w Zakładach Optycznych, co umożliwiło mu organizować pewne części i surowiec do naprawy broni. W końcu sierpnia 1944 roku zostaje zatrzymany na ulicy i internowany na teren Zakładów "ERA", a następnie już w grupie kilkuset osobowej przewieziony do obozu w Pruszkowie. Od 2 września został więźniem Mauthausen oznaczony numerem 92637. Gdy pracował w komando Linz III odwołano go do obozu głównego i w październiku przesłano go do obozu Gross-Rosen. Teraz został więźniem numer 81412, z przeznaczeniem na wyjazd do filii w Gablonz pracującej dla Zakładów Zeiss-Werke. Jako specjalista Zakładów Optycznych z Warszawy rozpoczął pracę niewolniczą od 15 listopada do 8 maja 1945 roku. W dniu tym przyniosła więźniom wolność Armia Radziecka. Przez kilka tygodni pozostawał na leczeniu w szpitalu Czerwonego Krzyża w Żelaznym Brodzie.

Gdy w czerwcu 1945 roku powrócił do żony i dwojga dzieci we Włochach k. Warszawy przez dwa lata ciężko chorował nie nadając się do podjęcia żadnej pracy. Przez pewien okres był kierowcą taksówki warszawskiej, lecz ze względów zdrowotnych musiał zaniechać tej pracy. Ostatnie dwadzieścia dwa lata pracował na stanowisku mechanika precyzyjnego w Instytucie

Chemii Fizycznej Polskiej Akademii Nauk, przechodząc na emeryturę w 1978 roku.

Mimo choroby i inwalidztwa bierze czynny udział w życiu społecznym. Działacz Komitetu Osiedlowego, członek Komitetu Blokowego. Jest od wielu lat aktywnym działaczem Związku Bojowników o Wolność i Demokrację w Komisji Socjalnej Koła Włochy. Utrzymuje więź koleżeńską ze środowiskiem byłych więźniów Gross-Rosen w Warszawie uczestnicząc w inicjatywach upamiętniania miejsca martylogii Polaków.

Jego działalność niepodległościowa, praca zawodowa i aktywność społeczna jest uhonorowana: Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem za Udział w Wojnie Obronnej 1939 roku, Medalem XXX-lecia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Zamieszkuje w Warszawie. Nr archiwum Gross-Rosen 5.1.16.13.

Konrad ROMAŃCZYK
Kraków-Montelupich, Cieszyn,
Auschwitz /blok 11 bez numeru/,
Gross-Rosen nr 46749,
Leitmeritz nr 88265

Konrad Romańczyk urodził się 30 stycznia 1923 roku w Kopiczowicach, powiat Pszczyzna. Uczeń Państwowego Gimnazjum i Liceum im. Tadeusza Kościuszki w Mysłowicach. Od 1941 roku włączył się do czynnego udziału w walce z okupantem z grupa partyzancką "Czantoria" wchodzącą w skład Batalionów Chłopskich na terenie Beskidu Śląskiego.

Ten młody łącznik - wywiadowca zostaje 3 lutego 1944 roku aresztowany i uwięziony na Montelupich w Krakowie. Następnie 15 maja tegoż roku przewieziony do więzienia w Cieszynie. Po ciężkim śledztwie i wyroku śmierci odjechał z transportem około 100-osobowym do Auschwitz. Umieszczono go w bloku 11 - bloku śmierci. Jednak w czerwcu 1944 roku zostaje przekazany do Gross-Rosen. Tu otrzymał numer 46749 i umieszczono go w karnej kompanii na bloku 19. Ciężkie warunki spowodowały całkowite wycieńczenie i dzięki pomocy kolegów umieszczono go na rewirze. 8 lutego 1945 roku transportem ewakuacyjnym z Gross-Rosen odjechał do Leitmeritz. Tam jako więzień numer 88265 doczekał wolności.

Czechosłowacki Czerwony Krzyż zatrzymał go na leczeniu szpitalnym w Teresinie, skąd powrócił do kraju w końcu maja 1945 roku. Rozpoczął kontynuację przerwanej przez wojnę nauki. Ukończył liceum im. Adama Mickiewicza w Katowicach. Studiował w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Katowicach. Już w okresie studiów był czynnym działaczem społecznym. Przez pewien okres był przewodniczącym Sekcji Młodzieżowej Polskiego Związku b. Więźniów Politycznych w Katowicach, a do chwili obecnej aktywnie uczestniczy w pracach społecznych organizowanych przez Związek Bojowników o Wolność i Demokrację. Działacz Frontu Jedności Narodu w Katowicach, utrzymuje również stałą więź koleżeńską ze środowiskiem byłych więźniów Gross-Rosen w Warszawie.

Jego działania w grupie "Czantoria" i pobyt w więzieniach Geštapo opisane są w książce "Śląsk chciał być polski" nakładem Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach w 1984 roku.

Za działalność niepodległościową, pracę zawodową i aktywność społeczną jest uhonorowany Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Partyzanckim, Medalem Zwycięstwa i Wolności.

Zamieszkuje w Chorzowie. Nr archiwum Gross-Rosen 5.14.8.

Konrad Romańczyk oczekując na śmierć na bloku śmierci w Oświęcimiu napisał taki wiersz:

O losy świata - ukochana ziemi
Żegnaj ukochana ziemi - umęczona setki laty
żegnaj - odchodzę nim zagrzmia armaty
umierasz, gdyż czujesz ludu cierpienie
w kajdany zakute Twe cudne odzienie

Jak wielki smutek ogarnia Twe życie
lasy i pola pustoszeją skrycie
w złotej jesieni - słońce krwawo wschodzi
do łona swego tuląc co się rodzi.

Co jeszcze żyje - lecz z bólem umiera
Złote słońce temu żyzy ociera
Ojczyznę moją w kajdany zakuwają
mogiłę ciemną ludowi szykują

Niech zagrzmia armaty - ogień zapłonie
spali kajdany nim życie zaginie
i stworzy nowe sprawiedliwe życie
sprawiedliwe na całym świecie

Feliks Mieczysław ROSZCZYK
Warszawa-Al. Szucha-Pawiak,
Auschwitz nr 31270,
Gross-Rosen nr 2766,
Nordhausen nr 118379

Feliks Mieczysław Roszczyk urodził się 20 maja 1914 roku w Warszawie. W latach 1937-38 był współorganizatorem strajków drukarzy w Warszawie. Brał udział w wojnie obronnej 1939 roku w szeregach 21 pp "Dzieci Warszawy". Od pierwszych dni okupacji był członkiem konspiracyjnych ugrupowań lewicowych. Jako drukarz przygotowywał fałszywe dokumenty dla działaczy konspiracji ukrywających się przed Gestapo. W czasie aresztowania w dniu 18 grudnia 1941 roku zastano go przy nielegalnej pracy drukarskiej. Był przesłuchiwany w Al. Szucha i więziony na Pawiaku. W kwietniu 1942 roku został wysłany do Auschwitz, gdzie otrzymał numer 31270. W dniu 5 czerwca 1942 roku przewieziony do Gross-Rosen, otrzymał numer 2766. Początkowo pracował w kamieniołomach w komandzie Steinerlehringe, a po przebytej chorobie ocznej "trachomy" został przeniesiony do komando Blaupunkt. W obozie organizował pomoc więźniom, wysyłał grypsy do domu, które powodowały pomoc materialną i ratowały życie współwięźniom. W czasie likwidacji obozu był ewakuowany do Nordhausen, gdzie dano mu numer 118379. 2 kwietnia 1945 roku zbiegł z obozu i po dwutygodniowej tułaczce w lasach dostał się na tereny wyzwolone. Przewieziony początkowo do szpitala w Strasburgu, leczyl się później w Belgii. W 1947 roku rozpoczął pracę na statku M/S Batory, na którym pływał od pierwszego do ostatniego rejsu. Później pracował na statku T/S/S "Stefan Batory", na którym pływał do czasu przejścia na emeryturę w dniu 15 lutego 1977 r. Był członkiem Polskiej Partii Robotniczej, a następnie został członkiem Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Był działaczem Koła Związku Bojowników o Wolność i Demokrację jako wiceprezes, a później prezes na statku TS/S Stefan Batory. Od wielu lat współpracuje w Komisji Historycznej środowiska warszawskiego b. więźniów Gross-Rosen.

Za działalność niepodległościową, pracę zawodową i społeczną otrzymał: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Medal za Warszawę, Medal Zwycięstwa i Wolności, Odznakę

Grunwaldu, Medal Jubileuszowy 25 lat działalności w Polskich Liniach Oceanicznych, Złotą i Srebrną Odznakę Zasłużony Pracownik Morza, Odznakę Przewodnika Pracy Socjalistycznej.

Zamieszkuje w Warszawie. Nr archiwum Gross-Rosen 5.1.17.1.

Krzysztof SOSNOWSKI

Sosnowiec-Ostra Górka,
Gross-Rosen, nr 87850 -
Landeshut

Krzysztof Sosnowski, urodził się 6 marca 1905 roku w Będzinie. Po ukończeniu szkoły powszechnej pozostał rolnikiem na gospodarce rodziców.

Podczas okupacji był skierowany do robót przymusowych w Sosnowcu w zakładach pod zarządem niemieckim. Aresztowany został w 1944 roku wraz z bratem Ludwikiem przez Gestapo, jako zakładnik, za bezskuteczne poszukiwanie trzeciego brata Stanisława, działającego w Armii Krajowej.

Obaj bracia Ludwik i Krzysztof Sosnowscy uwięzieni zostali na Ostrej Górze w Sosnowcu. Zakład pracy złożył reklamację i poczynił starania o ich zwolnienie, które uzyskał tylko Ludwik.

Krzysztofa Sosnowskiego odtransportowano do Gross-Rosen. Tam w dniu 5 grudnia 1944 roku został więźniem numer 87850. Wkrótce skierowano go do komanda Landeshut. Doczekał wolności w maju 1945 roku.

Po oswobodzeniu powrócił do rodzinnego gospodarstwa rolnego. Pozostał rolnikiem do ostatnich dni życia. Jednak pobyt w obozach pozostawił trwałe ubytek w zdrowiu tak fizycznym jak i psychicznym. Był członkiem Związku Bojowników o Wolność i Demokrację.

Zmarł 16 kwietnia 1974 roku. Nr archiwum Gross-Rosen 5.14.11.

Leopold SOKOŁOWSKI
Rozwadów, Stalowa Wola,
Płaszów, Gross-Rosen nr
13089 - Bolkenheim, Buchen-
wald nr 134069

Leopold Sokołowski urodził się 14 czerwca 1924 r. w Nowym Targu. W ramach eksterminacji ludności żydowskiej został wraz z rodziną przesiedlony z Krakowa do Wieliczki. W sierpniu 1942 r. przesłany do obozu w Rozwadowie, natomiast rodzice i 12-letnia siostra zostali wywiezieni do obozu zagłady w Bełżcu. Do lipca 1944 r. przebywał w obozie w Stalowej Woli, następnie został przewieziony do obozu w Płaszowie, Po kilku dniach wywieziono go do Gross-Rosen, gdzie otrzymał nr 13089. W sierpniu 1944 r. skierowany na komando Bolkenheim, skąd został ewakuowany w lutym 1945 r. do Buchenwaldu, gdzie odzyskał wolność w kwietniu 1945 r.

W lipcu 1945 r. powrócił do kraju. Przez dłuższy czas był leczony w szpitalu w Lubsku /wówczas Zemsz/, w którym po wyzdrowieniu rozpoczął pracę jako pielęgniarz. Był także intendentem tego szpitala. W październiku 1946 r. został przewodniczącym Zarządu Powiatowego ZWM w Krośnie Odrzańskim. W maju 1947 r. wstąpił do wojska uzyskując stopień kapitana. Od 1959 roku pracował w Poznańskiej Fabryce Łożysk Toczyńskich. Obecnie jest kierownikiem grupy pracowników polskich zatrudnionych w przedsiębiorstwach na terenie Niemieckiej Republiki Demokratycznej. Równoległe z pracą zawodową uzupełniał średnie wykształcenie i kontynuował zaocznie studia na Wydziale Historii Wojskowej Akademii Politycznej w Warszawie. Uzyskał dyplom ukończenia 4-letniego Studium na Wydziale Historyczno-Socjologicznym Wyższej Szkoły Nauk Społecznych przy KC PZPR w Warszawie, oraz dyplom magisterski Instytutu Nauk Politycznych Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Był aktywnym działaczem Związku Walki Młodych, a następnie Polskiej Partii Robotniczej, w chwili obecnej Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Pełnił odpowiedzialne funkcje z wyboru, a między innymi funkcję przewodniczącego Koła Miejskiego i Zarządu Powiatowego ZWM w Lubsku i Krośnie Odrzańskim. Był członkiem egzekutywy i sekretarzem komitetu zakładowego i powiatowego PZPR. Udzielał się w pracach związków zawodowych.

Jest aktywistą środowiska b. więźniów Gross-Rosen, współdziałającym z Komisją Historyczną środowiska warszawskiego b. Więźniów Gross-Rosen. Jest członkiem i działaczem Polskiego Związku Filatelistów w Poznaniu.

W uznaniu zasług na polu zawodowym i społecznym został uhonorowany odznaczeniami: Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Brązowym i Srebrnym Krzyżem Zasługi, Medalem Zwycięstwa i Wolności, Medalem X-lecia PRL, Brązowym Medalem "Siły Zbrojne w Służbie Ojczyzny", Odznaką 1000-lecia Państwa Polskiego, Odznaką za Zasługi dla ZMS, Odznaką Honorową Miasta Poznania, Złotą Odznaką Zw. Zaw. Metalowców, Odznaką Zasłużonego Pracownika Poznańskiej Fabryki Łożysk Toczyńskich, Srebrną i Złotą Odznaką Polskiego Związku Filatelistycznego oraz trzykrotnie Odznaką Przewodnika Pracy Socjalistycznej w NRD.

Mieszka w Poznaniu. Nr archiwum Gross-Rosen 5.32.2.

Bolesław USAREWICZ
Białystok, Gross-Rosen nr 4399-
Dyhernfurth II, Dora - Nordhau-
sen nr 115956

Bolesław Usarewicz urodził się 14 lipca 1923 roku w Brześciu nad Bugiem. Naukę w Gimnazjum im. Bolesława Chrobrego w Gdyni, gdzie mieszkał z rodzicami, przerwała wojna. Podczas okupacji hitlerowskiej rodzina została przesiedlona do Starościelec, a stamtąd wyjechała do Łap w województwie białostockim.

Bolesław Usarewicz wraz z bratem Romanem 4 kwietnia 1944 roku zostali aresztowani pod zarzutem działalności w Ruchu Oporu. Przez kilka miesięcy osadzeni w więzieniu gestapowskim w Białymstoku przechodzili tortury śledztwa. W lipcu z dużym transportem przesłano ich do obozu koncentracyjnego Gross-Rosen. Bolesław Usarewicz otrzymał numer 4399, a jego brat Roman numer 4400. Przez pewien czas nosili z kamieniołomów kamienie do obozu. We wrześniu 1944 roku Bolesław Usarewicz został przesłany do pracy w komando Dyhernfurth II. Mieszkał na bloku nr 5 i pracował przy rozładunku materiałów budowlanych z wagonów i samochodów. Również pracował przy wykopach ziemnych. W końcu stycznia 1945 roku zarządzono pieszą ewakuację więźniów do Gross-Rosen. Wytrwał ten ciężki marsz zwany przez więźniów "marszem śmierci", a gdy dotarł do obozu wkrótce zarządzono jego ewakuację. 10 lutego wyjechał w dalszy transport pociągiem w odkrytych węglarkach. Gdy przybył do obozu Dora-Nordhausen otrzymał numer 115956. Wolność otrzymał 13 kwietnia 1945 roku w Osterrode.

Pierwszym transportem powrócił do Gdyni w 1945 roku. Postanowił kontynuować przerwana wojną naukę. Po otrzymaniu matury studiował na Wydziale Leśnym Uniwersytetu Poznańskiego, w w 1966 roku uzyskał stopień doktora nauk technicznych na Wydziale Technologii Drewna Wyższej Szkoły Rolniczej w Poznaniu.

Równolegle z nauką kontynuował pracę zawodową w przemyśle meblarskim, zajmując kierownicze stanowiska przedsiębiorstw. Ostatnie lata do 1981 roku pracował na stanowisku wicedyrektora do spraw badawczych techniki w Ośrodku Badawczo-Rozwojowym Meblarstwa.

Od pierwszych lat powrotu do kraju czynny w działalności społecznej. Był sekretarzem Sekcji Młodzieżowej Polskiego Związku b. Więźniów Politycznych Hitlerowskich Więzień i Obozów Koncentracyjnych w Poznaniu, a do chwili obecnej jest członkiem Związku Bojowników o Wolność i Demokrację. Zajmuje odpowiedzialne funkcje w zrzeszeniach naukowo oświatowych i kulturalnych, jest również sekretarzem Oddziału Poznańskiego Naczelnej Organizacji Technicznej.

Za działalność niepodległościową, pracę zawodową i aktywność społeczną otrzymał Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Srebrny Krzyż Zasługi, Medal Zwycięstwa i Wolności, Brązowy Medal za Zasługi dla Obronności Kraju, Odznakę Honorową za Zasługi dla Miasta Poznania, Odznakę Honorową za Zasługi dla Województwa Poznańskiego, Złotą Odznakę Honorową Zasłużony dla Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych, Odznakę Zasłużony dla Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego.

Zamieszkuje w Poznaniu. Nr archiwum Gross-Rosen 5.32.13.

Andrzej WAKSMUNDZKI

Nowy Targ, Auschwitz Nr 37184
Gross-Rosen Nr 3036 - Dyhernfurth I,
Mauthausen

Andrzej Waksmundzki urodził się 3 października 1910 roku we wsi Waksmund, powiatu Nowy Targ. Po ukończeniu gimnazjum w Nowym Targu odbył służbę wojskową w szkole Podchorążych Artylerii we Włodzimierzu Wołyńskim, którą ukończył w stopniu plutonowego. W 1931 roku rozpoczął studia na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie na Wydziale Filozoficznym z kierunkiem chemii. W 1935 roku po złożeniu pracy "Otrzymywanie chemicznie czystego wodoru i katalizatorów niklowych" uzyskał tytuł magistra. W tym też roku otrzymał asystenturę przy Katedrze Chemii Fizycznej na Uniwersytecie Jagiellońskim. W roku 1939 uzyskał stopień doktora filozofii w zakresie chemii. Działania wojenne zastały go w Krakowie. Po aresztowaniach profesorów Uniwersytetu Jagiellońskiego przez gestapo przeniósł się w rodzinne strony, obejmując posadę nauczyciela chemii i fizyki w szkołach Nowego Targu.

Od 1940 roku działa w pracy konspiracyjnej w Związku Walki Zbrojnej. Był też kierownikiem powiatowym "ROCh" - Ruch Oporu Chłopów, zorganizował odcinek trasy dla kurierów do Budapesztu.

Zadenuncjonowany, aresztowany 2 lutego 1942 roku. W konsekwencji wysłano go do obozu koncentracyjnego w Auschwitz. Otrzymał Nr 37184, następnie 4 czerwca 1942 roku wysłany został do Gross-Rosen, gdzie otrzymał numer 3036. Wysłany był do pracy w Komando Dyhernfurth I przy tajnej produkcji gazów trujących do pocisków artyleryjskich. W końcu stycznia 1945 roku więźniów ewakuowano do Gross-Rosen i wszystkich na początku lutego odesłano do Mauthausen. Tam doczekał wolności w maju 1945 roku.

Wrócił do Krakowa w czerwcu 1945 roku, natychmiast podjął przerwana przed wojną pracę asystenta w Zakładzie Chemii Uniwersytetu Jagiellońskiego. W rok później objął kierownictwo Katedry Chemii Fizycznej i przystąpił do organizacji Katedry Chemii Nieorganicznej na Wydziale Farmaceutycznym, którą kierował do 1964 roku. Był też organizatorem Zakładu Chemii Ogólnej Wydziału Lekarskiego Akademii Medycznej w Lublinie.

W 1949 roku uzyskał stopień doktora habilitowanego i zatrudniony na stanowisku docenta Chemii Fizycznej na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym, a po roku dostał nominację profe-

sora nadzwyczajnego w Katedrze Chemii Fizycznej, w 1960 roku uchwałą Rady Państwa powołany został na stanowisko profesora zwyczajnego Akademii Medycznej im. Curie Skłodowskiej w Lublinie.

Jego działalność naukowa i dydaktyczna rozszerzyła polską chemię za granicą. Ponad 350 publikacji naukowo-badawczych prezentowane na Kongresach Nauki w kraju i za granicą. **wiele patentów**, wyszkolenie kadry naukowców. **setki ekspertyz dla polskiego przemysłu chemicznego** świadczą o jego pracowitości.

Profesor Andrzej Waksundzki stworzył silny ośrodek badań chromatograficznych i chemii powierzchni, określane za granicą jako Lubelska Szkoła Chromatograficzna. W wyniku swoich badań teoretycznych opracował metodę i urządzenia oraz technologię umożliwiającą produkcję kabli światłowodowych, które zdały egzamin praktyczny w telekomunikacji w Lublinie i Łodzi.

Jest członkiem wielu towarzystw naukowych, w latach 1969-1973 był przewodniczącym Komisji Oświaty Wojewódzkiej Rady Narodowej w Lublinie.

Mimo, że od 1 października 1981 roku przeszedł na emeryturę, pozostaje nadal na stanowisku Kierownika Pracowni Technologii Światłowodów Uniwersytetu im. Curie Skłodowskiej w Lublinie.

Za działalność niepodległościową, pracę naukowo-dydaktyczną i wychowawczo-społeczną otrzymał: Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Oficerski i Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Order Sztandaru Pracy II Klasy, Złoty Krzyż Zasługi, Złoty Krzyż Zasługi z Mieczami, Krzyż Partyzancki, Medal X-lecia Polski Ludowej, Medal XXX-lecia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Brązowy Medal za Zasługi dla Obronności Kraju, Medal Komisji Edukacji Narodowej, Odznakę Zasłużony Nauczyciel PRL, Odznakę Zasłużony dla Lubelszczyzny, Odznakę Zasłużony dla Miasta Lublina, Odznakę Zasłużony dla Uniwersytetu im. Marii Curie-Skłodowskiej, Odznakę Zasłużony dla Akademii Medycznej w Lublinie, Odznakę Zasłużony dla Siarkopolu, Honorową Odznakę Polskiego Towarzystwa Chemicznego, a poza tym otrzymał Nagrodę Państwową II stopnia, Nagrodę Województwa Lubelskiego, Nagrodę Ministra Szkolnictwa Wyższego, Nauki i Techniki oraz Nagrodę Ministra Łączności.

Ostatnio, tj. 29 marca 1985 roku Rektor i Senat Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie nadali Profesorowi Nauk Chemicznych Andrzejowi Waksundzkiemu tytuł doktora honoris causa.

Zamieszkuje w Lublinie. Nr archiwum Gross-Rosen 5.22.2.

Jan WALCZAK
Kutno, Łódź, Auschwitz
nr 35343, Gross-Rosen nr 15045,
Flösenburg nr 88631 -
Leitmeritz

Jan Walczak urodził się 24 października 1914 roku w Łowiczu. Pełniąc czynną służbę wojskową w 30 pp w Warszawie, w lipcu 1939 r. wydzielony batalion tego pułku został skierowany w rejon Mławy na pogranicze Prus. Pełnił funkcję szefa kompanii ciężkich karabinów maszynowych i choć jeszcze wojny nie było staczane były potyczki przygraniczne w celu odparcia niemieckich patroli zwiadowczych. We wrześniu 1939 roku dowodził plutonem ogniowym ciężkich karabinów maszynowych i w ciężkich bojach o Mławę od 4 września batalion wycofywał się na Płońsk, Płock, Warszawę. Niepowodzenie polskiej obrony spowodowane było zdradą i nadawaniem wrogowi połączenia polskiej obrony przez radiostację niemiecką na tyłach. Radiostację zlikwidowano. Kontuzjowany odłamkiem bomby lotniczej dotarł do Warszawy i zgłosił się do dowództwa 30 pp w Cytadeli, skąd otrzymał przydział do 360 pp walczącego na odcinku zachodnim Warszawy. Po kapitulacji został internowany do Błonia, lecz uciekł z niewoli.

W styczniu 1940 roku wstąpił do Związku Walki Zbrojnej i prowadził działalność szkoleniową i dywersyjno-sabotażową na terenie Warszawy. W 1942 roku walczył w oddziałach partyzanckich lubelszczyzny, a następnie przez Armię Krajową skierowany do powiatu kutnowskiego i gostynińskiego. Tam organizował tajne nauczanie dzieci i młodzieży. Na polecenie dowództwa rejonu Armii Krajowej organizował na tych terenach grupy bojowe. W maju 1943 roku na skutek zdrady został aresztowany przez gestapo kutnowskie. Więziony w Kutnie i Łodzi podlegał ciężkim badaniom w czasie śledztwa torturowany i bity. Wywieziony do Auschwitz otrzymał numer 35343, a stamtąd do Gross-Rosen. Tu jako więzień numer 15043 pracował w komando Weberei. Ostatnim transportem ewakuacyjnym wyjechał z obozu i po kilku dniach makabrycznej podróży w odkrytych wagonach przy dużym mrozie bez jedzenia transport przybył do Leitmeritz. Tam jako więzień numer 88631 rozpoczął dalszy etap więziennego bytu. Pracował przy montażu silników do

"Tygrysów". Przy tej obróbce spowodował zagwożdżenie 12 silników do czołgów. W czasie śledztwa przez gestapo był pobity i umieszczony na rewirze. Od niechybnej śmierci uratował go zbliżający się front, gestapo zaniechało dalszego śledztwa. Otrzymał wolność 9 maja 1945 roku.

Gdy powrócił do Warszawy, rozpoczął pracę w zawodzie adwokackim. Od 1945 roku do chwili obecnej jest radcą prawnym w przedsiębiorstwach i instytucjach państwowych. Był członkiem Komitetu Ustawodawczego przy Urzędzie Rady Ministrów. Równocześnie z pracą zawodową jest czynnym działaczem społecznym. Przez wiele lat był ławnikiem sądowym, członkiem zarządu w Radach Zakładowych Związków Zawodowych, działacz społeczny Polskiego Związku Byłych Więźniów Politycznych Hitelorwskich Więzień i Obozów Koncentracyjnych i Związku Bojowników o Wolność i Demokrację. W kole nr 1 Dzielnicy Warszawa-Śródmieście współpracuje z Komisją Socjalno-Bytową udzielając porad prawnych członkom koła i podopiecznym. Jest również członkiem Związku Inwalidów Wojennych - w kole terenowym nr 4 Dzielnicy Warszawa-Mokotów pełnił funkcję wiceprezesa i przewodniczącego Sądu Koleżeńskiego. Czynny aktywista w środowisku warszawskim b. więźniów Gross-Rosen. Przez wiele lat był członkiem Zarządu Klubu Gross-Rosen oraz przewodniczącym Sekcji Opieki i Pomocy Koleżeńskiej, prowadząc jednocześnie dyżury porad prawnych.

Za działalność niepodległościową, pracę zawodową i aktywność społeczną otrzymał: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Srebrny Krzyż Zasługi, Krzyż Partyzancki, Medal za udział w wojnie obronnej 1939 roku. Medal Zwycięstwa i Wolności, Medal za Warszawę, Medal 40-lecia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Odznakę 1000-lecia Państwa Polskiego.

Zamieszkuje w Warszawie. Nr archiwum Gross-Rosen 5.1.21.10.

Jan WALICZEK
Nowy Targ, Zakopane-Palace,
Kraków-Montelupich, Gross-
Rosen nr 8237 - Fünfteichen

Jan Waliczek urodził się 4 kwietnia 1923 roku w Białym Dunajcu. Syn miejscowego rolnika - działacza stronnictwa ludowego w okresie przedwojennym i w okupację. Obaj zmuszeni byli się ukrywać. Szczególnie Jan Waliczek był kilkakrotnie wyznaczany na wyjazd do robót przymusowych do Niemiec, od których się uchylał. Posądzony o współpracę z miejscową partyzantką był poszukiwany przez gestapo. Gdy dowiedział się, że została uwięziona jego żona jako zakładniczka, po dwóch tygodniach ukrywania się zgłosił się sam do gestapo na ulicę Nowotarską. Spowodowało to uwolnienie żony. Od 17 kwietnia 1944 roku rozpoczęło się ciężkie śledztwo w gestapowskich więzieniach "Palace" - gdzie był torturowany. Był w izolacji 6 tygodni. W Krakowie w więzieniu na Montelupich oczekiwał wyroku. Skazany został na karę śmierci o czym doniosły plakaty rozklejone na mieście. Jednak 28 lipca 1944 roku został przetransportowany do Gross-Rosen, stał się od tej chwili więźniem numer 8237. Podając się za ślusarza udało mu się wyjechać do komando Fünfteichen. Próbował ucieczki lecz został schwytany. W konsekwencji represji w ciężkim stanie zdrowia udało mu się dostać do rewiru. Dzięki temu uniknął ewakuacji do Gross-Rosen i w kilka dni później został oswobodzony przez wojska radzieckie.

Powrócił do domu już 5 lutego 1945 roku, stwarzając wielką niespodziankę dla rodziny, gdyż według plakatów niemieckich miał być rozstrzelany w 1944 roku. Jest inwalidą wojennym II grupy i członkiem Związku Bojowników o Wolność i Demokrację. Uhonorowany Medalem 30-lecia Polski Rzeczypospolitej Ludowej.

Zamieszkuje w Białym Dunajcu. Nr archiwum Gross-Rosen 5.25.3.

Władysław WARCHOŁ
Dębica, Tarnów, Sachsenhausen,
Gross-Rosen nr 1433, Mittelbau-
Dora nr 113010
zmarł w obozie 9 marca 1945 r.

Władysław Warchoł urodził się 13 grudnia 1901 roku w Braciejowej k/Dębicy. Przed wojną kilka lat pracował jako robotnik w Niemczech. Znał biegle język niemiecki, co ułatwiało mu później przetrwanie w obozach koncentracyjnych. Był członkiem Polskiej Partii Socjalistycznej i to zapewne stało się przyczyną jego aresztowania. Pracował jako robotnik w Dębicy i tam został aresztowany przez Gestapo w 1940 roku. Był więziony przez kilka tygodni w więzieniu w Tarnowie, a stamtąd po śledztwie wysłany do obozu koncentracyjnego Sachsenhausen. Następnie w dniu 13 września 1941 roku przybył jednym z pierwszych transportów do Gross-Rosen, jako więzień nr 1433. Tutaj w komando budowlanym pracował przy budowie baraków, później w kamieniołomach. Mieszkał na bloku 21. Ostatnim transportem ewakuacyjnym 10 lutego 1945 roku, w trudnych warunkach zimowych wyjechał transportem i przewieziony był do Mittelbau-Dora. Otrzymał nr 113010. Po trudach transportu w odkrytych węglarkach, w którym wiele setek więźniów zmarło, po blisko pięcioletnim pobycie w hitlerowskich więzieniach i obozach koncentracyjnych zmarł o godz. 2 min. 40 w obozie dnia 9 marca 1945 roku bliski upragnionej wolności. Według informacji Zarządu Głównego Polskiego Czerwonego Krzyża przyczyną śmierci była niedomoga krążenia, będąca następstwem zapalenia jelit.

Nie zobaczył już żony i syna Michała, 10-letniego chłopca, gdyż jako niebezpieczny dla Rzeszy dostał się w ręce Gestapo mając 38 lat. Nr archiwum Gross-Rosen 1.8.21.11.

Edward WĘGORZEWSKI
Piotrków Trybunalski, Sachsen-
hausen nr 28071, Gross-Rosen
nr 337, Dora, Bergen Belsen

Edward Węgorzewski urodził się 31 marca 1900 roku w Radomiu. Inżynier budowlany. Przed II wojną światową działacz robotniczy w Polskiej Partii Socjalistycznej - był sekretarzem generalnym Związku Zawodowego Kolejarzy w Piotrkowie. Był ławnikiem Rady Miejskiej w Piotrkowie. Przez wiele lat do wybuchu wojny był prezesem straży pożarnej. Czynnie działał na rzecz najbiedniejszych i bezrobotnych sprawując funkcje prezesa Funduszy Pomocy Zimowej. Już od pierwszych dni wojny nie opuszcza Piotrkowa tylko organizuje zabezpieczenie przeciwpożarowe dla miasta, co w czasie nalotów znacznie zmniejszyło straty w budynkach. Od pierwszych dni okupacji stanął na czele Komitetu Pomocy Wysiedlonym. W czerwcu 1940 roku wystąpił do Landrata z ostrą petycją o przydział żywności dla wysiedlonych. W rezultacie 29 czerwca 1940 roku został aresztowany przez Gestapo i więziony w Piotrkowie Trybunalskim, a dnia 16 lipca tego roku pierwszym kilkusetosobowym transportem wysłany do Sachsenhausen, gdzie otrzymał numer 28071. Wkrótce, bo 2 września odjechał do Gross Rosen i otrzymał nr 337. Znalazł się więc w pierwszej grupie więźniów, którzy rozpoczynali budowę obozu. Tutaj przetrwał cztery lata. Pracował w Komandzie Industriehof w grupie blacharsko-ślusarskiej, o czym wspomina Mieczysław Mołdawa w książce "Gross-Rosen obóz koncentracyjny na Śląsku" wyd. MON - 1979. W lutym 1945 roku transportem ewakuacyjnym przesłany do Dory, a następnie przetransportowany do Bergen-Belsen, gdzie doczekał wolności.

Powrócił do Piotrkowa Trybunalskiego i chociaż chory aktywnie włączył się do odbudowy kraju. Początkowo prowadził własne przedsiębiorstwo budowlane, a później przez szereg lat do przejścia na emeryturę był dyrektorem Miejskich Przedsiębiorstw Remontowo-Budowlanych. Z pasją i energią włączył się czynnie do życia politycznego i społecznego miasta Piotrkowa. Jego staraniem i inicjatywą jest upamiętnienie wszystkich miejsc walk wrześniowych 1939 roku po ziemi piotrkowskiej oraz upamiętnienie wszystkich miejsc martyrologii narodowej, miejsc straceń i cmentarzy wojskowych. Był czynnym działaczem środowisk więźniarskich w Piotrkowie Trybunalskim i Tomaszowie Mazowieckim,

oraz ściśle współpracował z klubem b. więźniów Gross-Rosen w Warszawie. Uczestniczył we wszystkich zjazdach i spotkaniach krajowych w Warszawie, we Wrocławiu i Rogoźnicy. Zorganizował zjazd b. więźniów w Piotrkowie z okazji 750-lecia miasta. Ufundował tablicę pamiątkową upamiętniającą I Zjazd Ogólnopolski grossrozeniaków 1960 roku, która jest umieszczona na cokole pomnika mauzoleum w obozie.

Aktywny działacz Związku Bojowników o Wolność i Demokrację. Uhonorowany odznaczeniami: Krzyż Kawalerski Odrodzenia Polski, Medal Zwycięstwa i Wolności, Odznaką Grunwaldu, Odznaką 1000-lecia Państwa Polskiego.

Zmarł w Piotrkowie Trybunalskim 1 kwietnia 1970 roku, nr akt archiwum Gross-Rosen 5.30.1.

Leon WIĘCKIEWICZ
Pawiak, Gross-Rosen nr 26140,
zmarł w obozie 4 lipca
1944 roku

Leon Więckiewicz urodził się dnia 26.06.1914 r. w Petersburgu. W 1927 r. wstąpił do Małego Seminarium Misjonarzy w Wilnie. Z powodu jego żarliwej pobożności nazwano go "arcybratem". Studia teologiczne ukończył w Krakowie. 1 maja 1941 roku otrzymał święcenia kapłańskie. Wkrótce przeniósł się do Warszawy i rozpoczął pracę duszpasterską w kościele Świętego Krzyża. Jego stałym miejscem był konfesjonał "pod chórem", gdzie codziennie od 6 rano do godzin popołudniowych siedział ksiądz Leon. Był szanowany przez kapłanów, siostry zakonne i wszystkich wierzących. Do jego konfesjonału garnęli się wszyscy szukający pocieszenia w ciężkich latach okupacji. Ile dobrego zdziałał ten ukryty nieznanym żołnierz, wiedzą tylko ci, którzy z nim współpracowali.

Na dzień 3 grudnia 1943 r. Niemcy zapowiedzieli publiczną egzekucję, niedaleko kościoła Świętego Krzyża. Kiedy przejeżdżały samochody z wyznaczonymi na śmierć, wybiegł z kościoła w komży ze stużą, aby udzielić im rozgrzeszenia i pobłogosławić w ich ostatniej chwili życia. Po egzekucji pozostało miejsce zbryzgane krwią, a tłumy ludzi odbywały cichą defiladę na oczach szpicli. Po odprawieniu mszy świętej ksiądz Leon poszedł na miejsce morderstwa, pobłogosławił to miejsce i zmówił krótką modlitwę. Widząc to, jakiś umundurowany Niemiec zaprowadził księdza Leona na posterunek żandarmerii. Mimo usilnych starań licznego grona przyjaciół nie udało się uzyskać zwolnienia księdza z Pawiaka.

Po torturach na Szucha w śledztwie, w dniu 29 marca 1944 roku wywieziony został do Gross-Rosen, gdzie otrzymał nr 26140. W obozie pomagał innym, dzieląc się żywnością z paczek. SS-mani wyszukiwali mu najcięższe prace, mimo to nie tracił wiary w zwycięstwo. W czerwcu 1944 r. zachorował, wysoka gorączka i flegmona utrudniały poruszanie się. Mimo starań prof. Michałowicza i personelu sanitarnego Revieru, nie udało się księdza Leona utrzymać przy życiu. Ostatniej jego spowiedzi wysłuchał ksiądz Bronisław Szymański. Zmarł dnia 4 sierpnia 1944 r. o godz. 6 rano. Współwięźniowie modlitwą i milczeniem

uczczili śmierć zmarłego kapłana ze Zgromadzenia Miejonarzy, apostoła Serca Jezusowego przy kościele Świętego Krzyża w Warszawie.

Po wyzwoleniu w podziemiach kościoła Świętego Krzyża na Krakowskim Przedmieściu wmurowano tablicę upamiętniającą życie i czyny księdza Leona Więckiewicza.

Nr archiwum Gross-Rosen 1.8.21.6.

Stefan WIŚNIEWSKI
Pawiak, Majdanek nr 2500,
Gross-Rosen nr 29306,
Flossenburg nr 86039-Hersbruck,
Dachau nr 161058

Stefan Wiśniewski urodził się 17 grudnia 1912 roku w Łuszczewku k. Błonia. Podczas okupacji od listopada 1939 r. brał udział w ruchu oporu w Związku Obrony Rzeczypospolitej i ZWZ - Związek Walki Zbrojnej. Po przyjęciu zrzutu w Puszczy Kampinoskiej sporządzony meldunek znalazł się w ręku Gestapo, po aresztowaniu dowódcy oddziału, co spowodowało jego aresztowanie 13 listopada 1942 roku i uwięzienie na Pawiaku. Z wyrokiem śmierci przewieziony na Majdanek dnia 17 stycznia 1943 roku. Otrzymał nr 2500. W dniu 10 kwietnia 1944 roku przetransportowany został do Gross-Rosen. Otrzymał nr 29306. W czasie ewakuacji obozu 10 lutego 1945 roku wywieziony do Flossenburga nr 86039 "komando" Hersbruck. Po dalszej ewakuacji 24 kwietnia 1945 przybył do Dachau i otrzymał nr 161058. Wkrótce dnia 29 kwietnia 1945 roku został oswobodzony przez armię amerykańską. Po dłuższym pobycie w szpitalach, transportem sanitarnym 13 listopada 1946 roku przybył do kraju. Zaraz przystąpił do pracy zawodowej w Wojewódzkim Urzędzie Ziemskim w Państwowych Nieruchomościach Ziemskich i Państwowych Gospodarstwach Rolnych w województwach poznańskim i warszawskim, a mianowicie: Kargowa, Uzaszewo, Klonówek, Gościeszyn, Rząśnik, Góry, Sielec. Pełniąc odpowiedzialne stanowiska dyrektora tych przedsiębiorstw. Na skutek złego stanu zdrowia przeszedł na rentę w 1965 roku. Jest współautorem książki pt. "Moja walka o wolną Polskę" wyd. "Książka i Wiedza" rok 1982.

Za działalność społeczną uhonorowany odznaką "Zasłużony Działacz Kultury" i Odznaką "Zasłużony Działacz Związku Zawodowego Pracowników Rolnych". Jest członkiem Związku Bojowników o Wolność i Demokrację.

Zamieszkuje w Poznaniu. Nr archiwum Gross-Rosen 5.32.19.

Antoni ZBOIŃSKI
Radom, Gross-Rosen nr 26454
-Fünfteichen, Flossenbürg
nr 48861-Kircham/Inn

Antoni Zboiński urodził się 4 listopada 1915 roku w Pleckiej Dąbrowie. Magister, inżynier chemii do wojny pracował w Wytwórni Węgla Aktywnego w Skarżysku Kamiennej. Mimo reklamowania przez Zakłady młody oficer rezerwy został zmobilizowany i jako dowódca plutonu w 77 pułku piechoty wchodzącego w skład 19 Dywizji Piechoty walczył w rejonie Tomaszowa Mazowieckiego i Kozienic. Wzięty do niewoli, zbiegł z transportu i powrócił do Skarżyska Kamiennej. Tam od listopada 1939 roku został członkiem organizacji konspiracyjnej "PN" - Polska Niepodległa, później wchodzącej w skład Armii Krajowej. Był szefem ochrony Sztabu Okręgu Armii Krajowej Radom-Kielce.

Na skutek denuncjacji, aresztowany przez Gestapo Kieleckie w Skarżysku 19 stycznia 1944 roku. Po badaniach w Radomiu otrzymał wyrok śmierci, zamieniony na dożywotni obóz koncentracyjny. 31 marca 1944 roku wyjechał transportem zbiorowym do Gross-Rosen, gdzie przybył 1 kwietnia i otrzymał nr 26454. Wkrótce wysłany na komando Fünfteichen. Mieszkał w bloku 10 do ewakuacji komanda do Gross-Rosen. 2 lutego 1945 roku wyruszył pieszy transport ewakuacyjny do stacji kolejowej Janowitz, a dalej koleją dotarł do obozu Flossenbürg. Tam już jako więzień nr 48861 skierowany był do pracy w komando Kircham nad rzeką Inn /Kreis Pocking/. Wyzwolony 2 maja 1945 roku przez armię amerykańską, ciężko chorował na tyfus plamisty, a w sierpniu pierwszym transportem repatriacyjnym powrócił do Warszawy.

W Warszawie rozpoczął pracę początkowo w Fabryce Papy Balicki i Ska, a następnie do 1954 roku objął stanowisko dyrektora technicznego w Tarchomińskich Zakładach Farmaceutycznych, poczem powierzono mu kierownictwo laboratorium chemicznego w Zakładzie Badań i Doświadczeń Betonów Komórkowych. Od 1958 roku przeszedł na stanowisko szefa produkcji w Warszawskiej Fabryce Tworzyw Sztucznych. Był przez pewien czas przeniesiony do pracy w Ministerstwie Przemysłu Chemicznego na stanowisko naczelnika wydziału. Odszedł na emeryturę w

1974 roku będąc głównym specjalistą Urzędu Gospodarki Materiałowej, zamykając pracowity okres pracy dla rozwoju przemysłu chemicznego i Warszawy.

Poza pracą zawodową aktywnie uczestniczył w działalności społecznej będąc członkiem Naczelnej Organizacji Technicznej i Stowarzyszenia Inżynierów Techników Przemysłu Chemicznego. Jest członkiem Związku Bojowników o Wolność i Demokrację. Od pierwszych dni powrotu do kraju czynny w środowisku byłych więźniów politycznych. Współpracuje z Komisją Historyczną środowiska warszawskiego byłych więźniów Gross-Rosen.

Za działalność niepodległościową, pracę zawodową i aktywność społeczną otrzymał dwukrotnie Krzyż Walecznych, Krzyż Partyzancki, Medal Zwycięstwa i Wolności, Odznakę Grunwaldu, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Złoty Krzyż Zasługi, Brązowy Medal za Zasługi dla Obronności Kraju, Złotą Odznakę Naczelnej Organizacji Technicznej i Złotą Odznakę Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Przemysłu Chemicznego.

Zamieszkuje w Warszawie. Nr archiwum Gross-Rosen 5.1.22.3.

Wiesław ZEGADŁO
Częstochowa, Gross-Rosen
nr 17872, Buchenwald
nr 33664 - Gustloff Werke -
Gärtnerei - Schwerte - Bad
Saltzungen

Wiesław Zegadło urodził się 1 marca 1925 roku w Dębowej Kłodzie koło Parczewa. Pochodził z rodziny nauczycielskiej.

Miał 14 lat, gdy ojciec jego Jan poszedł we wrześniu 1939 roku na wojnę obronną i wzięty do niewoli został więźniem oflagu. Pozostał więc z matką - nauczycielką, która z zaprzyjaźnionym kręgiem nauczycieli prowadziła tajne nauczanie. Wiesław Zegadło na takich kompletach tajnych ukończył 2-gą klasę liceum. Równocześnie uczniowie gimnazjum byli członkami Ruchu Oporu. Od 1940 roku trwały aresztowania wśród nauczycieli i uczącej się młodzieży. Gestapo wpadło na ślad działalności komórki konspiracyjnej Armii Krajowej, do której należał Wiesław. W końcu września 1943 roku gestapo aresztowało dowódcę plutonu Mariana Brustę, a w styczniu 1944 roku został aresztowany on sam. Przebył ciężkie śledztwo w siedzibie częstochowskiego gestapo przy ul. Kilińskiego 10. Później przeniesiono go do więzienia "Zawodzie", skąd brano go do gestapo na dalsze przesłuchiwanie. Wcześniej aresztowany Marian Brust zmarł w celi więziennej po przebytych torturach. Po dwumiesięcznym pobycie w więzieniu wysłano go transportem do Gross-Rosen, gdzie przybył 17 lutego 1944 roku. Został teraz więźniem numer 17872. Umieszczony na bloku 8 przez pewien czas pracował w kamieniołomach.

Był już bardzo wyczerpany, gdy około połowy marca z grupą 400 więźniów przetransportowano go do obozu w Buchenwaldzie. Został tutaj więźniem numer 33664. Pracował początkowo w komando Gustloff Werke przy produkcji karabinów, a następnie w komando Gärtnerei, przy noszeniu fekalii do nawożenia ziemi. Udało mu się wyrwać z tego ciężkiego komanda i przydzielono go do pracy w komando Schwerte, w Kolejowych Zakładach Naprawczych. Tutaj ciężko chorował. Wysłano go później do komanda Bad Saltzungen. Tam w kopalni soli potasowej więźniowie pracowali i mieszkali pod ziemią. Wreszcie wobec zbliżającego się frontu komando ewakuowano pieszo do Buchenwaldu. Wielu więźniów pozostało zabitych w tym tragicznym marszu. Gdy dotarli do Buchenwaldu, za kilka dni nastąpiła dalsze

ewakuacja piesza więźniów przez Weimar do Dachau. W drodze zostali więźniowie oswobodzeni przez wojska amerykańskie.

Wiesław Zegadło był tak wyczerpany, że wolności nie pamięta. Był leczony w szpitalu i następnie odwieziony do kraju.

Po wojnie rozpoczął studia na Akademii Medycznej w Lublinie i w 1952 roku otrzymał dyplom lekarza. Rozpoczął praktykę zawodową w Ośrodku Zdrowia w Przyrowie koło Częstochowy. Przez 9 lat był lekarzem i kierownikiem tego Ośrodka. Od 1962 roku do lipca 1984 roku pracował jako lekarz przemysłowy przy Zakładzie Energetycznym w Częstochowie. Również od 1965 roku do chwili obecnej pełni funkcję dyrektora Miejskiej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej, a od 1975 roku jest dyrektorem Wojewódzkiej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Częstochowie, będąc jednocześnie Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym dla województwa częstochowskiego.

Równocześnie z pracą zawodową w resorcie służby zdrowia jest czynnym działaczem społecznym. Jeszcze w okresie studiów medycznych był członkiem Sekcji Młodzieżowej Polskiego Związku b. więźniów Politycznych Hitlerowskich Więzień i Obozów Koncentracyjnych. Obecnie jest członkiem Związku Bojowników o Wolność i Demokrację i społecznie pracuje jako lekarz w przychodni lekarskiej ZBoWiD w Częstochowie. Będąc członkiem Związku Inwalidów Wojennych jest przewodniczącym Komisji Zdrowia Oddziału ZIW w Częstochowie. Przez wiele lat był wiceprezesem Zarządu Powiatowego Polskiego Czerwonego Krzyża. Od 25 lat jest Rzecznikiem Dobra Służby Zdrowia przy Okręgowej Komisji Kontroli Zakładowej w Katowicach.

Jego praca zawodowa i działalność społeczna została uhonorowana licznymi podziękowaniami i dyplomami, oraz otrzymał: Złoty Krzyż Zasługi, Medal XXX-lecia Polski Ludowej, Odznakę Ministra Zdrowia "Za wzorową pracę w służbie zdrowia" oraz Medal Pamiątkowy "W uznaniu zasług położonych w organizowaniu służby zdrowia i pomocy społecznej w PRL", Odznakę Honorową I stopnia Polskiego Czerwonego Krzyża, Odznakę Honorową Zasłużonego Działacza Związku Inwalidów Wojennych, Odznakę "Zasłużonemu - Polskie Towarzystwo Lekarskie".

Zamieszkuje w Częstochowie. Nr archiwum Gross-Rosen 5.8.8.

Józef Bolesław ZOMMER
Warszawa-Pawiak, Gross-Rosen
nr 12719, Sachsenhausen
nr 108102 - Wismarerstrasse-
Langwitzzafer

Józef Zommer urodził się 19 stycznia 1898 r. w Warszawie. Przed pierwszą wojną światową był drużynowym "Junactwa", które od 1916 r. przemianowano na Związek Harcerstwa Polskiego. Był członkiem Polskiej Organizacji Wojskowej. W dniu 10 listopada 1918 r. wstąpił ochotniczo do służby wojskowej w 33 pułku piechoty w Łomży. Od 2 maja do 5 lipca 1921 r. brał udział w III Powstaniu Śląskim. W dniu 21 listopada 1921 r. został zdemobilizowany. W okresie międzywojennym, mając ukończone studia techniczne, pracował w budownictwie prowadzonym przez Zarząd m. st. Warszawy. Przed wybuchem wojny aż do dnia aresztowania był zatrudniony w Dyrekcji Wodociągów i Kanalizacji. Działal w ruchu oporu od pierwszych dni okupacji. Był zastępcą dowódcy plutonu 115, a później żołnierzem grupy "Lotta" Armii Krajowej, nosił pseudonim "Poziomka". Został aresztowany w dniu 6 czerwca 1944 r. na skutek ujawnienia tajemnic organizacyjnych przez innego członka organizacji, który nie wytrzymał tortur w śledztwie. Aresztowano także wielu konspiratorów zatrudnionych w Dyrekcji Wodociągów i Kanalizacji, z których kilku rozstrzelano na Pawiaku. Los pozostałych przy życiu przesądziła ewakuacja Pawiaka w końcu lipca 1944 r. Ostatnim transportem odjechał do Gross-Rosen, gdzie otrzymał nr 12719. Po morderczej podróży zwanej przez więźniów "transportem śmierci" został przyjęty na rewir. W końcu sierpnia 1944 roku został przeniesiony na blok 7. W połowie października 1944 r. odjechał transportem do Sachsenhausen, gdzie otrzymał nr 108102. Wybrany z grupy innych więźniów był poddawany na rewirze eksperymentom pseudomedycznym. W styczniu 1945 r. został wysłany na komando Zweilager Berlin Wismarerstrasse /Lichterfelde/, a następnie na komando Langwitzzafer, skąd ciężko chorego przesłano ponownie na rewir w Wismarerstrasse. Po opuszczeniu rewiru wrócił do pracy przy rozładunkach kolejowych. Zepchnięty z wagonu przez SS-mana upadł głową na szyny i stracił przytomność. W związku z tym został odesłany do szpitala w Sachsenhausen. W połowie kwietnia 1945 r. wyruszył w kolumnie ewakuacyjnej, która dnia 2 maja 1945 r. zo-

stała oswobodzona przez armię amerykańską w lesie w okolicach Schwerine.

Po wyzwoleniu leczył się w Lubece, 9 lutego 1946 r. wrócił do Warszawy.

Do 1963 r. pracował jako uprawniony budowniczy prowadzący roboty na terenie Warszawy. Ostatnio był zatrudniony w Spółdzielni Pracy Budowlanej "Przełom" na stanowisku kierownika grupy robót. Pracował społecznie w Związku Bojowników o Wolność i Demokrację - przez długi czas był członkiem Zarządu Koła, od wielu lat jest członkiem Zarządu Klubu Oficerów Rezerwy, przez wiele lat był też członkiem Zarządu Klubu Gross-Rosen w Warszawie. Za działalność niepodległościową, pracę zawodową i społeczną otrzymał: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Srebrny Krzyż Zasługi, Brązowy Krzyż Zasługi z Mieczami, Medal Niepodległości, Śląski Krzyż Powstańczy, Medal Zwycięstwa i Wolności, Medal za Warszawę, Srebrny i Brązowy Medal za Zasługi dla Obronności Kraju.

Zamieszkuje w Warszawie. Nr archiwum Gross-Rosen 5.1.22.2.

Leonard Brunon ŻYCHSKI
Kraków-Montelupich,
Gross-Rosen nr 1418-Niesky

Leonard Brunon Żychski urodził się 1 listopada 1909 roku w Elblągu. Lekarz medycyny - internista w latach 1934-35 po ukończeniu Szkoły Podchorążych Rezerwy otrzymuje stopień podporucznika. 27 sierpnia 1939 roku jest zmobilizowany do 70 pułku piechoty, który wraz z 17 Dywizją Piechoty Armii Poznań walczy nad Bzurą, w rejonie Puszczy Kampinowskiej, przedostaje się do Warszawy i uczestniczy w obronie stolicy. Ten szlak bojowy przeszedł Leonard Żychski jako lekarz batalionowy do kapitulacji Warszawy.

W okupację osiedla się w Myślenicach i tam pracuje jako lekarz. Nawiązuje też kontakt ze Związkiem Walki Zbrojnej i Batalionów Chłopskich przyjmując funkcję Szefa Służby Sanitarnej Komendy Obwodu Myślenickiego. Wystawia wiele zaświadczeń chorobowych oficerom Wojska Polskiego ratując ich przed wysłaniem do oflagów oraz młodym Polakom wyznaczonym do robót przymusowych.

Aresztowany zostaje 29 kwietnia 1944 roku i umieszczony w więzieniu na Montelupich w Krakowie, przechodząc kilkakrotne przesłuchiwania przez Gestapo. W połowie czerwca 1944 roku przewieziony zostaje do Gross-Rosen. Otrzymuje numer 1418. Po nawiązaniu kontaktu z grupą polskich lekarzy w obozie, skierowany zostaje jako lekarz do komanda Niesky. Mimo szczupłych możliwości w warunkach ograniczonych stara się nieść ulgę chorym więźniom.

W końcu stycznia 1945 roku komando zostaje ewakuowane na zachód. Marsz ewakuacyjny zostaje zatrzymany w miejscowości Wittschousen, gdyż wybucha epidemia tyfusu. Po podleczeniu więźniów i wypoczynku transport rusza w dalszą drogę i w dniu 22 kwietnia 1945 roku w okolicach Drezna więźniowie otrzymują wolność przez wojska radzieckie.

Po wyzwoleniu powrócił do kraju i zamieszkał w Pleszewie. Zorganizował tam Szpital Miejski, w którym pracował wiele lat. Do przejścia na emeryturę w 1978 roku pracował na stanowisku Kierownika Rejonowej Przychodni Lekarskiej dla Pracowników Polskich Kolei Państwowych w Pleszewie.

Równocześnie z pracą zawodową lekarza pełni szereg funkcji społecznych. Członek Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, aktywista Związku Bojowników o Wolność i Demokrację był prezesem Oddziału ZBoWiD w Pleszewie, aktywnie współdziałał w Lidze Obrony Kraju, w Kole Oficerów Rezerwy. Przez cały okres interesował się losami byłych więźniów politycznych, utrzymywał więź koleżeńską ze środowiskiem byłych więźniów Gross-Rosen w Warszawie i Poznaniu.

Odnaczony Krzyżem Partyzanckim, Medalem Zwycięstwa i Wolności, Medalem za Warszawę.

Zmarł w Poznaniu 15 kwietnia 1984 roku. Nr archiwum Gross-Rosen 5.13.5.

